

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

HALI- KİLİM VE ESKİ KUMAŞ DESENLERİ ANASANATDALI

**KATI' SANATINDA DÜRDANE ÜNVER'İN YERİ VE
SANATSAL UYGULAMALARI**

FİDAN PURAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DR. ÖĞR. ÜYESİ, ZÜLBİYE SEVGİLİ POLAT

ANTALYA, 2024

**AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ**

HALI- KİLİM VE ESKİ KUMAŞ DESENLERİ ANASANATDALI

**KATI' SANATINDA DÜRDANE ÜNVER'İN YERİ VE SANATSAL
UYGULAMALARI**

FİDAN PURAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DR. ÖĞR. ÜYESİ, ZÜLBİYE SEVGİLİ POLAT

ANTALYA, 2024

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde beni hep destekleyen, telefonda olsun yüzyüze olsun sorularıma her zaman içtenlikle cevap veren danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Zülbiye Sevgili Polat’a, jüri üyelerim Doç. Dr. Ömer Zaimoğlu’na ve Doç. Dr. Serdal Yerli’ye, Doç.Dr. Mehmet Ali Eroğlu’na, maddi-manevi beni destekleyen eşim H. İbrahim Puran’a, çocuklarım Ela İpek ve Mehmet Kaan’a, anneme, babama ve kardeşlerime, çalışma arkadaşlarım Yelken Tekstil personeline ve sınıf arkadaşlarıma minnetle teşekkür ederim. Zamanı ve kıbar ilgisi için bu çalışmanın ana motivasyonu olan sanatkar Dürdane Ünver’e teşekkür eder, saygılarımı sunarım. Ayrıca Yüksek Lisans yolculuğunda yardımlarını esirgemeyen en küçük kardeşim Dr. Hatice Uyanık’a teşekkür ederim. Bu çalışmanın özellikle uygulama kısmında, gece çalışmalarım da hep yanımda olan kedilerim Bızdık ve Nero’ya da sonsuz sevgiler...

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fidan Puran
	Numarası	202253005003
	Anasanat Dalı	Halı-Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı
	Danışmanı	Dr. Öğr. Üyesi, Zülbiye SEVGİLİ POLAT
	Tezin Adı	Katı' Sanatında Dürdane Ünver'in Yeri ve Sanatsal Uygulamaları

ÖZ

Geleneksel Türk Kitap Sanatları içerisinde yer alan tezhip, minyatür, hat, cilt ve katı' sanat dalları ile tasarlanan eserler dönemin üslup, renk, teknik ve kompozisyon özelliklerini yansıtır. Bu sanatlar günümüzde unutulmadan kullanılmakta ve sonraki nesillere aktarılacak eserler sanatçılar tarafından yapılmaktadırlar. Katı' Sanatı da diğer kitap süsleme sanatları gibi hala devam eden ve yaygınlaşması için çalışmaların hazırlandığı bir alandır.

Katı' sanatı, İslam dünyasında, 14. yüzyılda kitap ciltlerinde görülmüş, 15. yüzyılda sanatçı Abdullah Katı bu sanatın ilk ve önemli temsilcisi olarak kabul edilmiştir. Katı' sanatı günümüzde çağdaş ve klasik eserler veren sanatçılar ile devam etmektedir. Bu sanatçılardan birisi de Dürdane Ünver'dir. Dürdane Ünver cumhuriyet dönemi katı' sanatçıları arasında Süheyl Ünver, Gülbün Mesara ve Azada Akar'dan sonra dördüncü nesil katı' sanatçısıdır. Topkapı Sarayı Nakışhanesi'nde Prof. Dr. Süheyl Ünver başkanlığında Azada Akar, Cahide Keskiner, Melek Antel, Semih İlteş ve Gülbün Mesara'dan aldığı tezhip ve minyatür eğitimini eserlerinde katı' sanatı ile birleştirmiştir. Sanatçı yurtiçi ve yurtdışı birçok kişisel ve karma sergiye katılmış, ayrıca yerli ve yabancı koleksiyonlar tarafından eserleri toplanmıştır. Katı' sanatına

sadece eser vererek katkıda bulunmamış, yeni ve gelecek nesillere bu sanatı inceliklerini anlatmak amacı ile 2006 senesinde Millî Eğitim Bakanlığıyla yaptığı iş birliği ile yaygın ve örgün eğitim kurumlarında ders olarak işlenmesi için müfredat programı hazırlamıştır.

Hazırlanan çalışmada katı' sanatının incelikleri, yapım aşamalarında uygulanacak adımlar hakkındaki ayrıntılar, sanatçı Dürdane Ünver'in çalışmaları üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Bundan dolayı Dürdane Ünver ile röportaj yapılmış, sanatçının hayatı, tekniği, katı' sanatına bakışı hakkındaki bilgiler toplanarak, sanatın gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır. İşbu çalışmada sanatçının eserlerinden alınan ilhamla, "Antalya'nın Efsaneleri" konusu irdelenerek, genel kanı oluşturan yedi efsane elektronik kaynak, kitap ve literatür taraması yoluyla araştırılarak, yedi adet eser katı' sanatı, minyatür teknikleri ve suluboya tekniği kullanılarak oluşturulmuştur.

Anahtar sözcükler: Katı', Katı' Sanatı, Kâğıt Oymacılığı, Dürdane Ünver.

T.R.
AKDENİZ UNIVERSITY
INSTITUTE FINE ARTS

Student' s	Name Surname	Fidan Puran
	Number	202253005003
	Department	Carpet-Kilim and Antique Fabric Patterns Department
	Supervisor	Asst. Prof. Üyesi, Zülbiye SEVGİLİ POLAT
	Thesis Title	The Importance and Artistic Applications of Dürdane Ünver in Katı' Art

ABSTRACT

The works designed with illumination, miniature, calligraphy, binding, and katı' art branches within the Traditional Turkish Book Arts reflect the style, color, technique, and composition characteristics of the period of their time. These arts continue to be used today, and the works continue to be created by artists to pass on to the next generations. Like other book decoration and ornamentation arts, Katı' art is a field that continues to be productive and evergreen, and both studies and art practices are produced to enhance its popularization.

In the Islamic world, katı' art was seen on book bindings in the 14th century. Following that, the artist Abdullah Katı was recognized as the first and essential representative of this art in the 15th century. Today, Katı' art production and creation continue with contemporary and classical artists. As one of these artists, Dürdane Ünver is the fourth generation of Katı' artists after Süheyl Ünver, Gülbün Mesara, and Azada Akar. She combines katı' art in her works with illumination and miniature training she received from Azada Akar, Cahide Keskiner, Melek Antel, Semih İlteş, and Gülbün Mesara at Topkapı Palace Embroidery House that is under the directory of Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver. The artist has participated in many solo and group exhibitions in Turkey and abroad, and local and foreign collections have collected her works. She not only contributed to the art of Katı' through her artistic creations but also prepared a curriculum program to be taught as a course to explain the details and subtleties of this art to new and future generations in non-formal and formal education institutions in cooperation with the Ministry of National Education in 2006.

In this study, the details and subtleties of Katı' art and the details about the steps to be applied in the creation stages were explained through the works of the artist Dürdane

Ünver. For this reason, Dürdane Ünver was interviewed to highlight information about her life, technique, perception, and approaches to Katı's art, which will support future generations about this art. In this study, with the inspiration taken from the artist's works, the subject of "Legends of Antalya" was examined. Seven publicly well-known legends were researched through electronic resources, books, and literature reviews, and seven related works were created using Katı' art, miniature techniques, and watercolor techniques.

Keywords: Katı', Katı' Art, Paper Carving, Dürdane Ünver.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

TEZ KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZ	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	vii
GÖRSEL DİZİN	x
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM 1: KATI' SANATI.....	4
1.1. Katı' Sanatının Tanımı	4
1.2. Dünyada Katı' Sanatı.....	5
1.3. Katı' Sanatının Geleneksel Türk Sanatı İçerisindeki Gelişimi	8
1.4. Osmanlı Devleti Zamanı Katı' Sanatkârları	16
1.5. Katı' Sanatında Kullanılan Araç ve Gereçler	19
1.5.1. Kâğıt	19
1.5.2. Nevregen.....	21
1.5.3. Kretuar bıçağı	21
1.5.4. Makas	21
1.5.5. Cımbız	21
1.5.6. Fırça.....	22
1.5.7. Mühre	22
1.5.8. Çiçek ütüsü	22
1.5.9. Kesim altlığı (Mat)	22
1.5.10. Muhallebi (Yapıştırıcı)	22
1.6. Katı' Sanatında Kullanılan Teknikler ile İşlenen Konu ve Temalar	23
2. BÖLÜM 2: TÜRK KATI' SANATININ MİHENK TAŞLARINDAN BİRİ:	
DÜRDANE ÜNVER	28
2.1. Dürdane Ünver'in Özgeçmişi	28
2.2. Dürdane Ünver ve Türk Katı' Sanatına Katkıları	29
2.2.1. Dürdane Ünver ve Katı' sanatı eğitimi.....	35
2.2.2. Sanatının tanınırlılığını ve bilinirliğini arttıran diğer aktiviteler	38

2.3. Sanatkârla İlgili Kâtıa Örnekleri	40
2.3.1. Dürdane Ünver'in katıldığı yurtiçi ve yurtdışı sergiler	40
2.3.2. Dürdane Ünver'in kâtıa eserleri örnekleri	46
2.3.3. Dürdane Ünver atölyesinden kâtıa eserleri örnekleri	50
3. BÖLÜM 3: ANTALYA VE MİTOLOJİ.....	55
3.1. Mitoloji ve Efsane Nedir?	55
3.2. Antalya Şehrinin Tarihçesi.....	57
3.3. Antalya'daki Tarihi Eser Örnekleri ve İlgili Kâtıa Örneği	58
3.3.1. Saat kulesi.....	58
3.3.2. Yivli minare.....	59
3.3.3. Hadrianus kapısı	59
3.3.4. Hıdırlık kulesi.....	59
3.3.5. Aspendos antik tiyatrosu	60
3.3.6. Aspendos (Belkıs) su kemeri.....	61
3.3.7. Alanya kalesi	61
3.3.8. Yanar taş.....	64
3.3.9. Eğri göl	64
3.3.10. Titreyen göl	65
3.3.11. Noel baba: Aziz Nikolaos.....	66
3.3.12. Geleneksel Türk sanatında Antalya: Antalya Kâtıa eser örneği.....	67
3.4. Antalya Mitolojisi ve Efsaneleri	68
4. BÖLÜM 4: ANTALYA EFSANELERİNİN SANATSAL UYGULAMALARI	
.....	70
4.1. Antalya'nın Kuruluş Efsanesi	70
4.2. Belkıs Efsanesi	72
4.3. Eğri Göl Efsanesi	75
4.4. Eleni'nin Gözyaşları Efsanesi	77
4.5. Noel Baba Efsanesi	80
4.6. Titreyen Göl Efsanesi.....	82
4.7. Yanartaş ve Belerophontes Efsanesi	84
SONUÇ	87

KAYNAKÇA.....	90
EKLER.....	94

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel 1. Erkek ve Dişi Oyma Katı'	5
Görsel 2. Çin'de, Saadet, Maaş ve Uzun Ömür İçin Yapılan Kâğıt Oyma Örneği.....	6
Görsel 3. Dunhuang, Mogao Mağaraları: Mağara 17'de Bulunan Kesik Kâğıt Örnekleri	9
Görsel 4. Oymacılık Sanatının İlk ve Bol Örneklerinin Bulunduğu Fâtih Albümü'nden Kâğıt Oyma Efsanevi Yaratıklar.....	10
Görsel 5. Şah Mahmud Nişapuri Albümü'nden Oyma Çiçeklerle Bahçe Manzarasından Detay	11
Görsel 6. Mehmet Bin Gazanfer'in Guy ve Çevşan Eserinden Bir Sayfa	11
Görsel 7. T.S.M.K. Fatih Albümü'ne Ait Oyma At.....	12
Görsel 8. 16. yy. Mehmet bin Gazanfer Oyma Talik Kıt'a.....	12
Görsel 9. Gazneli Mahmut Albümü'nden Oyma Çiçekler.....	13
Görsel 10. Mundy Albümü, Kâğıt Oyma Tasarımlara Örnekler	14
Görsel 11. a) Topkapı Müzesi'nden Lale Dönemi'ne Ait Fildişi ve Kâğıt Oymacılıkla Yapılmış Bir Ahşap Mimar Arşını; b) Mimar Arşını Detayı	15
Görsel 12. Mevlevî Derviş Hasan Eyyûbî Tarafından Kâğıt Oyma Olarak Süslenmiş Yazı Çekmecesi; TSMK, C.Y.463.....	16
Görsel 13. Mevlevî Sikke Levha.....	17
Görsel 14. Efşancı Mehmet'e Ait Katı Bahçe (İ.Ü.K.).....	17
Görsel 15. III. Ahmet Kütüphanesi'nde Bulunan Katı' Tekniği İle Bezenmiş Fener.....	18
Görsel 16. Cambazzâde Osman'ın Yaptığı Katı' Manzara Eseri Detayı.....	18
Görsel 17. 19. yy. Mücellit Mehmed Rıfat İmzalı Oyma Levha (Antalya Müzesi, No: 183).....	19
Görsel 18. Katı'da Kullanılan Renkli Kağıtlar ve Fil Kağıtları	20
Görsel 19. Ebru Kağıdına Kâğıt Oyma Örneği	20
Görsel 20. Nevregen.....	21
Görsel 21. Katı' Sanatında Kullanılan Gereçler	21
Görsel 22. Çiçek Ütüsü	22
Görsel 23. Muhallebi (Yapıştırıcı)	23
Görsel 24. Yalın Kat Geometrik Desenli Kâğıt Oyma	23

Görsel 25. Ejder Deseninin Yalın Kat Kâğıt Oyması	24
Görsel 26. Hat Yazısının Yalın Kat Kâğıt Oyması	24
Görsel 27. Simetrik Desen Örneği (Puran Tarafından Mesara Deseninin Reprodüksiyonu).....	25
Görsel 28. Erkek Ve Dişi Katı Örneği. Reprodüksiyon Besmele.....	25
Görsel 29. Katmanlı Çiçek Tasvirli Levha	26
Görsel 30. Defter-i Çiftlikat-ı Hümayun Tabi-i Muhasebe-i Hazine-i Hassa. 1856.13x21 cm.....	27
Görsel 31. Aynalıkavak Tasviri.	30
Görsel 32. Apollo ve Daphne.....	31
Görsel 33. İlk Ses	32
Görsel 34. Mevlâna Ve Semazenler.....	33
Görsel 35. Katı' Tekniği İle Kufi Yazılı Levha. Mim Sanat Akademisi Koleksiyonu	34
Görsel 36. Safir	35
Görsel 37. Katı' kursuna gelen öğrenciler	37
Görsel 38. Çalışma Esnasında Katı' Kursuna Gelen Öğrenciler	37
Görsel 39. Sevgi Evinden Gelen Çocukların Yaptığı Örnekler	38
Görsel 40. 19.10.2018 Tarihinde Haber Global TV'de Yayınlanan Hikayesi Sanat Programı.....	39
Görsel 41. 02.09.2019 Tarihinde TRT2'de Yayınlanan Hayat Sanat Programı	39
Görsel 42. 07.09.2019 Tarihinde TV. 100' De Yayınlanan İşim Ekmeğim Programı	40
Görsel 43. Sanatkâr Eğitim Programlarına da katılmıştır	40
Görsel 44. Elif-Ba Cüzü, Kaatı': Dürdane Ünver, Hat: Hüseyin Kutlu, 42x50.5x2.5cm	41
Görsel 45. Rokoko Güller. Kaatı': Dürdane Ünver& Hat: Hüseyin Kutlu, 56.5x49.5x2.5cm.....	41
Görsel 46. La İlâhe İllallah (Abudabi Emirinin Saray Kütüphanesi İçin Alınmıştır). Kaatı': Dürdane Ünver, Hat: Bekir Pekten, 53.5x60x4.5cm	42
Görsel 47. İstanbul ve Anemonlar. Kaatı': Dürdane Ünver. 60x54,5x2cm.....	42
Görsel 48. Meyvalar. Kaatı': Dürdane Ünver, 34x48x2cm	42

Görsel 49. Kelebekler ve Çiçekler. Kaatı’ ve Minyatür: Dürdane Ünver, 53.5x34x2cm	43
Görsel 50. Erguvan Dalı. Kaatı’ Ve Çini, Dürdane Ünver, 38x50.5x2,5cm	43
Görsel 51. Narlar. Kaatı’: Dürdane Ünver, 54.5x54.5x4cm	43
Görsel 52. İstanbul’da Bahar (Emirin Saray Kütüphanesi İçin Alınmıştır). Kaatı’: Dürdane Ünver& Zemin Ebrusu: Hikmet Barutçugil, 63x46x3.5cm	44
Görsel 53. Sakura ve Balıklar. Kaatı’ Ve Tasarım: Dürdane Ünver & Suluboya: Betül Aydınır Chacko. 59x70x1.5cm	44
Görsel 54. Göldeki Sakuralar. Kaatı’ Ve Tasarım: Dürdane Ünver & Suluboya: Betül Aydınır Chacko. 58x68x1.5cm	45
Görsel 55. Sanatkârın Newyork Free Library’de sergilenen minyatür eseri “Safranbolu”	45
Görsel 56. Sanatkârın Newyork Free Library’de sergilenen minyatür ve Katı’ tekniği ile yaptığı eseri. Muhabbet Kuşları.....	46
Görsel 57. Katı’ sanatı sakura, Japon balıkları ve Sultanahmet Camii. Mim Sanat Akademisi koleksiyonu.....	47
Görsel 58. Katı olarak yapılmış cilt tasarımı eser	47
Görsel 59. Katı’ Sanatı İle Yapılmış Yarımada Manzarası.....	48
Görsel 60. İstanbul Manzaralı Katı Eser	48
Görsel 61. Halfeti	49
Görsel 62. Hz. Ömer ve Sahabeler	50
Görsel 63. Dürdane Ünver öğrencisine ait tavus kuşu ve yazı konulu kâtıa eser	51
Görsel 64. Dürdane Ünver Öğrencisine Ait Kufi Yazı Ve Stilize Çiçek Bahçesi Konulu Kâtıa Eser.....	51
Görsel 65. Yazıyorum İsimli Sergi İçin Hazırlanan Uygur Yazıları Temalı Kâtıa’ Eser	52
Görsel 66. İstiklal Marşı’nın Dişi Oyma Olarak Yapıldığı Eser.....	52
Görsel 67. Dürdane Ünver Atölyesi Öğrenci Bitirme Ödevi	53
Görsel 68. Dürdane Ünver Öğrencileri İle	53
Görsel 69. Antalya Saat Kulesi	59
Görsel 70. Aspendos Antik Tiyatrosu.....	60
Görsel 71. Su Kemerli	61

Görsel 72. Alanya Kalesi	62
Görsel 73. Selçuklu döneminde yapılan zikzak freskler	63
Görsel 74. Eğri Göl	65
Görsel 75. Titreyen Göl.....	66
Görsel 76. St. Nikolaos Freski	67
Görsel 77. Antalya Endemik Bitki Örtüsü Ve Kaleiçi Silueti.	68
Görsel 78. Antalya'nın Kuruluşu Efsanesi Tasarımı	71
Görsel 79. Antalya'nın Kuruluşu Efsanesi Katı' Uygulaması	72
Görsel 80. Aspendos Tiyatrosu	74
Görsel 81. Belkıs Efsanesi Tasarımı.	74
Görsel 82. Belkıs Efsanesi Katı' Uygulaması.....	75
Görsel 83. Belkıs Efsanesi Katı' Uygulaması.....	76
Görsel 84. Eğri Göl Efsanesi Katı' Uygulaması	77
Görsel 85. Alanya Kalesi	78
Görsel 86. Eleni'nin Gözyaşları Efsanesi Tasarım	78
Görsel 87. Eleni'nin Gözyaşları Efsanesi Katı' Uygulaması.....	79
Görsel 88. Noel Baba Efsanesi Tasarımı	80
Görsel 89. Noel Baba Efsanesi Katı' Uygulaması	81
Görsel 90. Titreyen Göl.....	82
Görsel 91. Titreyen Göl Efsanesi Tasarım	83
Görsel 92. Titreyen Göl Efsanesi Katı' Uygulaması	84
Görsel 93. Yanar Taş.....	85
Görsel 94. Yanartaş Efsanesi Tasarım	85
Görsel 95. Yanartaş Efsanesi Katı' Uygulaması.....	86

GİRİŞ

İnsanoğlu, süregelen tarihleri boyunca, günlük yaşamdan kesitleri, önemli olay ve durumları, bireysel düşünce, hayal, duygu, gelenek, adet ve göreneklerini gelecek nesillere ve çağdaşlarına aktarmak gibi çeşitli sebeplerle kendilerini ve içinde bulundukları yaşamı ifade eden iletişim ve etkileşim araçları geliştirmişlerdir ki bunlardan en uzun soluklu olanlarından birisi sanattır. Farklı topluluklarda yaşamlarını sürdüren sanatkâr ve zanaatkârlar gibi bireyler ürettikleri eserlerle topluluklar arası iletişimde etkili olur ve yaşamı anlamak ve aktarmak adına bireysel farklılıklarla zenginleştirilmiş kültürlerin etkileşimiyle de ortak bir “dil” oluştururlar. Kâğıt kesme sanatı ise bir sanatsal olarak yüzyıllar boyu etkili bir şekilde varlığına devam etmiştir. Kâğıt kesme sanatı, Türk süsleme sanatı içerisinde, “Katı’ sanatı” olarak gelişip tanımlandığı için, çalışmanın devamında “Katı’ sanatı” teriminin kullanımı uygun görülmüştür.

Bu araştırmanın amacı geleneksel Türk sanatlarından olan Katı’ sanatının gelişimi ve sanat eseri üretimi sürecini detaylandırarak alanyazına kazandırmaktır. Bu araştırma üç açıdan önemlidir. Birinci olarak, alanyazına Katı’ sanatının tarihsel gelişimi, detayları ve incelikleri hakkında katkı sağlamak, ikinci olarak, Türk sanatına gönül veren bir sanatkârın, Dürdane Ünver’in, yaklaşımı, sanatı ve katkıları hakkında bilgi derleyerek Katı’ sanatının geleneksel Türk sanatları içerisinde özellikle modern gelişimini, uygulama ve toplumsal değer açısından örneklendirmek ve üçüncü ve son olarak, Antalya ilindeki mitlerin Katı’ sanatı kullanılarak eserleştirilmesiyle tanıtımlarına katkı sağlamak açılarından önemlidir. Bu motivasyondan hareketle, bu çalışmanın birinci bölümünde Katı’ sanatının tanımı, tarihi, dünyadaki ve geleneksel Türk sanatları içerisindeki gelişimi günümüze kadar detaylandırılmıştır. İkinci bölümde, Katı’ sanatının Türk sanatındaki önemli temsilcilerinden biri olan sanatkâr Dürdane Ünver’in yaşamı, sanatı ve Katı’ sanatına katkıları ayrıntılı olarak işlenmiştir. Üçüncü bölümde, bu çalışmanın uygulamalı eserlerine ilham olan Antalya ili ve ilgili mitoloji betimlenmiştir. Dördüncü bölümde ise bu çalışmanın uygulamalı eserler kısmı yer almaktadır. Son olarak sonuç bölümünde ise araştırma sonuçlarına ve ilgili gelecek çalışmalar için önerilere yer verilmiştir.

Amacı ve öneminden hareketle, bu araştırma, Katı' sanatının gelişimi, geleneksel Türk sanatları içerisindeki yerinin bir sanatkâr yaklaşımı betimlenerek örneklendirilmesi ve bu sanat uygulamasının Antalya mitleri kullanılarak günümüzdeki kullanımı gibi birçok anlayışı ve perspektifi içerisinde barındırmaktadır. Bu çalışma, hem araştırma ve ilgili alanyazının irdelenmesi açısından bilimsel, hem de sanatkâr perspektifinin betimlenmesi ve uygulamalı eser örnekleriyle sanat pratiği ve üretimi açısından uygulama konularında gelecekteki sanatkâr, araştırmacı ve bu konularla ilgilenen bireylere bağımsız bir düşünce yolu örneklendirmeyi kapsamaktadır. Bu sayede, ilgililere genel anlamda, yüzyıllardır süregelen sanat pratikleri içerisinde yaratıcılığın canlı tutularak yaşayan sanata yaklaşım örneği sunulmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmada yazar, sanatkâr ve araştırmacı olarak iki perspektiften amaca yaklaşmıştır. Bu perspektifler yorum ve tartışmalar ile çalışmada bezenmiş olsa da birinci ve üçüncü bölümlerde ağırlıklı araştırmacı ve ikinci ve dördüncü bölümdeyse ağırlıklı olarak sanatkâr kimliği öne çıkmaktadır. Araştırma, geleneksel Türk sanatlarından olan Katı' sanatı, bu konuda önde gelen Türk sanatkârlardan Dürdane Ünver'in sanat anlayışı ve görüşleri ile Antalya mitolojisiyle sınırlandırılmıştır.

Bu araştırmada çoklu araştırma yöntemlerinden yararlanılmış ve ilgili üç yöntem kullanılmıştır. Buna göre, birinci ve üçüncü bölümde alanyazın taraması online ve fiziksel (kütüphaneler, vb.) olarak yapılmış olup, bilimsel multidisipliner yazılı literatüre ulaşılmıştır. Bunun içinde makaleler, online kaynaklar ile tarih, sanat, sosyal bilimler, kültür araştırmaları gibi bilim alanları kapsamında üretilen yazılı kaynaklar kullanılmıştır. Bu kaynaklardan hem bilgiler derlenmiş olup hem de görsel araştırmak ve incelemesi yapılmıştır. İkinci bölümde sanatkâr Dürdane Ünver ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Sorular önceden hazırlanarak biri sanat alanında diğeri eğitim alanında iki farklı ve görüşme konusunda deneyimli akademisyen ile sorular netleştirilmiştir ve fiziki görüşme yapılmıştır. Görüşme transkriptleri oluşturularak ve alanyazın taraması kullanılarak elde edilen bulgu ve bilgiler ikinci bölüm içerisinde sanatkâr kimliği oluşturacak şekilde sunulmuştur. Dördüncü bölümde kullanılan sanat uygulaması yöntemi ile önceki bölümlerde edinilen bilgiler ışığında, Antalya ili tarihi ve mitolojisi kapsamında seçilen yedi mit üzerinden kâti

örnekleri yazar tarafından çalışmanın ilgili sanat eserleri olarak üretilmiştir. Yukarıda anlatıldığı üzere, sanatkâr ve araştırmacı perspektiflerini birleştirmek ve yeniden yapılandırmacı anlayış üzerinden yola çıkarak bilginin araştırmak ve uygulama içerisinde yeniden değerlendirilmesi adına bu araştırmanın içeriği, tümdengelim ve tümevarım yöntemleri birlikte kullanılarak hazırlanmıştır. Dolayısıyla seçilen ilgili üç yöntem, yöntem üçgenlemesi (triangulasyon) kapsamında, araştırmacıya ve dolayısıyla araştırmaya yeni bakışaçıları kazandırırken, araştırma içeriğinin geçerliliğini arttırmak amacıyla kullanılmıştır.

Birinci bölüm, Katı' sanatının tanımı, tarihi ve geleneksel Türk sanatları içerisinde gelişimini içermektedir. Bu bölüm alanyazında bulunan farklı dijital, görsel ve yazılı kaynaklardan fiziksel (kütüphane, vb.) ve online (Google Akademik, Tez veri tabanı, vb.) kaynaklardan elde edilen bilgilerin kümülatif olarak sunulmasıyla oluşturulmuştur. Literatür taraması için birçok dildeki kaynaklar kullanılmış olup, Türkçe'den farklı diller kullanıldığında online çeviri (Google Çeviri, DeepL, vb.) uygulamaları kullanılmış ve özellikle bilimin modern dili olarak gösterilen İngilizce kaynaklarda bir akademisyenden görüşler alınarak çeviri ile edinilen bilgilerin doğruluğu teyit edilmiş ve ilgili bölümde alt başlıklarına ayrılarak sunulmuştur. İkinci bölüm, sanatkâr Dürdane Ünver'in yaşamı, sanat anlayışı ve Katı' sanatının geleneksel Türk sanatları içerisindeki modern gelişimine katkısını konu almaktadır. Bu bölümde yarı yapılandırılmış görüşme ile alanyazın taraması kullanılmış olup, bu yöntem, birinci bölümde izlenilen süreçle paralel olarak ve anahtar kelimeler konuyla ilgili değiştirilerek kullanılmıştır. Ayrıca, sanatkâr ile yapılan görüşme kayıt altına alınarak transkript edilmiş ve bilgiler toplu olarak alt başlıklar halinde bölüm içerisinde sunulmuştur. Üçüncü bölüm, Antalya ve mitolojisi konusunu içermektedir. Bu bölümde de birinci bölümde kullanılan alanyazın taraması yöntemi, ilgili anahtar kelimeler kullanılarak replika edilmiş olup, bilgiler alt başlıklar halinde bir düzen içerisinde sunulmuştur. Son olarak dördüncü bölüm, Antalya mitolojisini konu edinen yedi adet kâtiya örneğinin sanat uygulaması olarak sunumunu ve üretim sürecini içermektedir. Yöntem içerisinde araştırmacı kendini izleme yoluyla notlar alarak süreci olduğunca doğal ve detaylı aktarmıştır.

BÖLÜM 1: KATI' SANATI

1.1. Katı' Sanatının Tanımı

Türk kitap süsleme sanatlarından biri olan Katı' sanatı, yüzyıllardır Anadolu topraklarında yapılmaktadır. Bu uzun soluklu süreğenlik, bu sanatın birçok farklı tanımlamasının oluşumuna yol açmıştır. Örneğin, bir tanıma göre Katı' sanatı, kâğıt, karton, deri, parşömen, ağaç, metal, taş ve mermer gibi maddeler üzerine çizilen bir desenin özel kesici aletlerle biçimlendirilmesi olarak belirtilmekte olup (Özdemir, 2012, s. 103), başka bir tanımda ise özellikleri belirtilerek şu şekilde tanımlanmıştır:

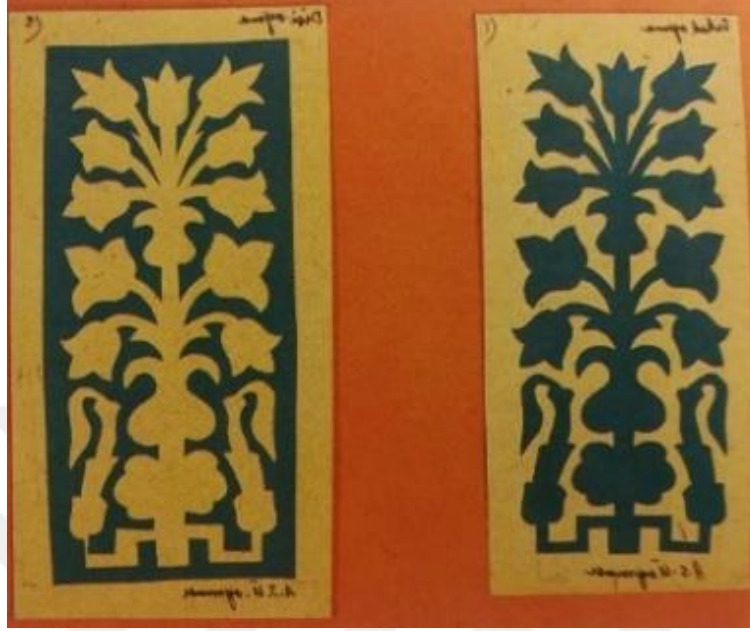
Kesmek anlamına gelen **Katı' (kat')** kâğıt veya deri üzerine çizilmiş yazı, motif yahut bir şekli oyup çıkararak bir başka kâğıt ya da deriye yapıştırmak suretiyle gerçekleştirilen bir sanatın adıdır. Bu şekilde yapılmış esere **kâtia (mukatta')**, sanatkârına tek kişi yapıyorsa **kâtı' veya katta'**, birçok kişi tarafından yapıyorsa **katta'ân** denmektedir (Çağman, 2005, s. 32).

Sanatın oluşum süreci ve öğelerine odaklanılarak daha fazla detay verilen başka bir tanımda ise Katı' sanatı, “İnce ve zarif bir yazıyı en küçük bir işaretini bile bozmadan oyup çıkararak, diğer bir kâğıdın üzerine, istifine göre yapıştırıp yeni baştan bir levha teşkil etme sanatı” olarak tanımlanmıştır (Türkoğlu, 2011, s. 9). Yine Türkoğlu'na (2011) göre Katı' sanatı:

Bir kâğıt veya deri üzerindeki yazı veya şekli bir kalemtıraşla kesip çıkararak içi oyulmuş olan parçayı veya çıkan parçayı diğer bir kâğıt, bir deri veya bir cam üzerine yapıştırmak suretiyle vücuda getirilen işler. Bu şekil kesilip çıkarıldığı vakit içleri boş kalan kâğıt kısmına dişi ve çıkan yazı ve şekle de erkek denir ki bu erkek veya dişi şekiller ayrı ayrı bir satha yapıştırılarak muhtelif iki levha vücuda getirilebilir. Deriden yapılan Katı' işleri de vardır. Gerek deri ve gerek kâğıttan yapılan işlere mukatta denildiği gibi bunu yapanlara müfret olarak katta' (kesmeci) ve cemi olarak kattan denir (Türkoğlu, 2011, s. 9).

Bu betimlemelerden yola çıkılarak, Katı' sanatının; motif, desen veya yazı örneklerinin deri ve kâğıt üzerine geçirilip, oyularak ya da kesilerek ortaya çıkan parçaların başka yüzeye yapıştırılması ile meydana geldiği söylenebilir. Çıkan desenin başka yere yapıştırılması “erkek Katı'”, kalan oyulmuş parça ise “dişi katı'” olarak adlandırılır. Desenler, kesilecek yüzeyden, negatif ve pozitif (desen ve zemin) kesimi

dikkatlice yapıldıktan sonra çıkarılıp, karşılıklı sayfalara yapıştırılarak kullanılmaktadır (Mesara, 1991, s. 3). Bunun örneği, Görsel 1’de gösterilmektedir.

Görsel 1. Erkek ve Dişi Oyma Katı’

Kaynak: Mesara, 1991, s. 53.

Kitap ciltlerindeki iç ve dış kapaklarda deriden yapılan oymalar için “filigree” terimi kullanılmıştır. Birçok ülkede kâğıt kesme sanatı yapılmaktadır.

1.2. Dünyada Katı’ Sanatı

Her ülkenin kültür yapısı farklılık göstermekle beraber, kâğıdın Çin’de keşfedilmesiyle kâğıt kesme sanatının da ilk olarak burada başladığı ve Çin’in siyasi, toplumsal, ticari ve kültürel ilişkilerinin olduğu diğer coğrafyalara da buradan geçtiği alanyazında bulunmaktadır (Aydın ve Puran, 2023). Kâğıt kesme sanatı, Çin’de M.Ö. 206 – M.S. 220 tarihlerinde Han Hanedanlığı döneminde, halk sanatı olarak, yılbaşı, doğum günü, düğün gibi özel günleri kutlamak ve ölüm yıldönümlerinde sevdiklerini anmak için sembolleri kâğıda oyarak kullanmışlardır (Fey, 2011, s. 13) (Görsel 2).

Görsel 2. Çin’de, Saadet, Maaş ve Uzun Ömür İçin Yapılan Kâğıt Oyma Örneği

Kaynak: Wang, 2013, s. 125.

Günümüzde bilindiği ve uygulandığı şekliyle Katı’ sanatının menşei, bugünkü İran coğrafyasına uzanmaktadır. Katı’ sanatının kâğıt olarak en eski örnekleri, 15. ve 16. asırlarda Afganistan’ın Herat bölgesinde yaşamış olan sanatkârların, kitap cildi kapak süslemeleri eserlerine dayandırılmaktadır (Açıkgözoğlu ve Yurdakul, 2022, s. 68). Dünyadaki farklı kültürlerin kâğıt kesme ile ilgili bilgileri aşağıda verilmiştir.

Kâğıt kesme sanatının farklı ülke, kültür ve dillerdeki terimsel karşılığı alfabetik sırayla şu şekilde verilmektedir: Almanca’da “Silhouettenkunst, Scherenschnitt” (Mesara, 1991, s. 2), Çince’de “jianzhi” (Aydın ve Puran, 2023), Farsça’da “Efşan” (Morçay, 2011, s. 10), Filipinler’de kullanılan “Pabalát” (Aydın ve Puran, 2023), Fransızca’da “L’art de la Silhoutte” ve “Decoupage” (Mesara, 1991, s. 2), Hindistan’da kullanılan “Sanjhi” (Morçay, 2011, s. 10), Hollanda’da kullanılan “Papierknipkunst” (Aydın ve Puran, 2023), İngilizce’de “Paperfiligree, papercut” veya “Silhoutte cutting” (Aydın ve Puran, 2023), İsrail’de “Ketuba” (Aydın ve Puran, 2023), İsviçre’de kullanılan “Scherenschnitte” (Aydın ve Puran, 2023), Japonca’da “monkiri”, “kirie”, “katagami” (Morçay, 2011, s. 10), Litvanya’da “Karpiniai” (Aydın ve Puran, 2023), Meksika’da kullanılan “Papel Picado” (Aydın ve Puran, 2023),

Polonya’da “Wycinanki” (Aydın ve Puran, 2023), Türkçe kâğıt kesme veya Katı’ sanatı (Aydın ve Puran, 2023), Ukrayna’da “Vytinanki” (Aydın ve Puran, 2023) sözcükleriyle terimlendirilmiştir (Mesara, 1991, s. 2).

Aşağıda bazı ülkelerdeki kâğıt kesme sanatı ile ilgili öz bilgiler içermekte olup, ülkeler, alfabetik sırayla verilmiştir:

ABD’de kâğıt oyma ve kesmeciliği, 18. yüzyıldan itibaren gelişmekte ve özel günlerde kullanılmakta olup, 1988 yılında birlik (Guild of American Papercutters / GAP) kurulmuş ve sonraları farklı ülkelerden sanatçıları da üyeliklerine katmışlardır (Aydın ve Puran, 2023). Almanya’da kâğıt kesme sanatında portreler, natürmortlar, av sahneleri ve mimari eser yapımı gibi farklı alanlarda kullanılmış olup, kesmeler genellikle aile albümlerinde ve kitaplarında saklanmıştır (Aydın ve Puran, 2023). Çin kâğıt kesme sanatının uygulayıcılarının genellikle kadınlar olduğu ve halkın manevi duygu ihtiyaçlarını karşılamak için ortaya çıktığı düşünülmektedir (Aydın ve Puran, 2023). Uzun ömür için çam ağacı, çocuk sahibi olmak için nar, mahsullerin kaliteli olması için kavun gibi semboller kesmelerde kullanılmış (Sarica, 2015, s. 32) ve karmaşıklığın içindeki sadeyi keşfetmek için parlak ve ahenk oluşturan renkler seçilmektedir (Ouyang ve Chandhasa, 2022, s. 2763). Filipinler’de özel bir tatlı olan pastillayı sarmak için ambalaj olarak ve dekoratif olarak kullanılmaktadır (Aydın ve Puran, 2023). Fransa’da kâğıt kesme sanatında manzara resimleri, çiçekler ve hayvan resimlerinin olduğu kompozisyonlar kullanılmakla beraber, üretim sürecinde kullanılan malzemelerden bir tanesi desenli peçetelerdir (Mahliza, Wahyuni ve Pernamasari, 2018, s. 454). Hindistan’da kâğıt şablon saati olarak gecen ‘sanjhi’, tapınak duvarlarını süslemede kullanılmıştır ve öküz arabaları, tavus kuşları, ağaçlar, kelebekler ve inekler gibi motifler içerir (Aydın ve Puran, 2023; Singh, 2022, s. 348). Hollanda’da kendi çevrelerindeki günlük yaşamdaki kompozisyonları kullanan halk, özel günlerde özellikle bu tekniği uygulamışlardır (Aydın ve Puran, 2023).

İngiltere’de 18. yüzyılda Kraliçe Anne’nin eğlence için kâğıt kesimi eserler ürettiği düşünülmektedir (Sarica, 2015, s. 14-15). Geleneksel ve modern motifler kâğıt kesmeciliğinde kullanılmaktadır (Aydın ve Puran, 2023). İsrail’de kâğıt kesme sanatı, evliliğin Yahudilik’teki yüksek önemi itibarıyla, evliliğin yazılı belgesi olan

‘ketuba’larda kullanılmaktadır (İçten, 2020, s. 82). İsviçre’de günlük yaşamdan sahneler kesilmekle beraber, kadın hakları ve çevre gibi güncel konular da işlenmektedir (Aydın ve Puran, 2023). Japon kâğıt kesme sanatı kirigami, origami yani kâğıt katlama sanatı ile iç içe kullanılmış olup, samuraylar ve kıyafetler ile gölge oyunu kuklaları (Melichson, 2011, s. 8), çocuklara matematik öğretimi ve mimari gibi farklı alanlarda karmaşık üç boyutlu kesmeler kullanılmıştır (Öz Çelikbaş, 2019, s. 51). Litvanya’da kâğıt kesme sanatı genellikle özel günlerde ve ev dekorasyonunda kullanılmış, tek veya çok renkli kâğıtlar kullanılmıştır (Aydın ve Puran, 2023). Meksika’da, dünyadan ve kutsal mesajları ihtiva eden bir halk sanatı olarak özel günlerde, özellikle Ölüler Günü’nde (Dia de Muertos), sokakların dekorasyonunda kullanılmaktadır (Aydın ve Puran, 2023). Polonya’da kâğıt kesme sanatında canlı renkler kullanılmakta olup, tavus kuşu, yıldız ve kurdele gibi öğeler içeren kompozisyonlarla evleri süslemek için bir halk sanatı olarak kullanılmıştır (Aydın ve Puran, 2023; Frackiewicz, 2020, s. 36). Ukrayna kâğıt kesme sanatı, ofislerde mühür ve ev dekorasyon parçaları olarak kullanılmıştır. Hatta, perde deseni olarak kâğıt kesimi kullanımı sadece Ukrayna’da bulunmuştur (Stankevich, 2008, s. 56).

1.3. Katı’ Sanatının Geleneksel Türk Sanatı İçerisindeki Gelişimi

Kâğıt kesme pratiği, insanlık tarihinde çok eskilere dayanmaktadır (Görsel 3). Türklerde görülen ilk Katı’ örnekleri olarak, Hun Türkleri’nin yaşadığı coğrafyada yapılan arkeolojik kazılardaki Pazırık kurganlarda¹, deriden ve keçeden yapılmış applike süsler ile deri oyma eyer kaşı süsleri ve deriden kesilmiş hayvan figürlerinin bulunduğu araştırmalarda yer almaktadır (Türkoğlu, 2011, s. 10). Afganistan’ın Herat bölgesinde bulunan kitap cildi kapak süslemelerinde aracılığıyla, kâğıt kesmenin İslam sanatına girişinin 14. ve 15. yüzyıllara denk gelmekte olduğu söylenebilir (Türoğlu, 2011, s. 14). 16. yüzyıl başlarında ise kâğıt kesmenin, Osmanlı kitap süsleme sanatlarında *Katı*’terimi kullanılarak yer aldığı görülmektedir (Mesara, 1991, s. 4). Bir sonraki yüzyılda ise, Avrupa ile Osmanlı ilişkileri çerçevesinde Avrupalı seyyahların Osmanlı toprakların ziyaretleri sürecinde, yanlarında ülkelerine götürmek üzere, çarşı ressamlarına kıyafet albümleri yaptırdıklarına ve bu albümlerde minyatür ve Katı’

¹ Kurgan, “İlk Çağ’da mezar üzerine toprak yığılarak yapılan küçük tepe veya tepe biçiminde mezar” olarak [TDK Güncel Sözlük](#)’te tanımlanmıştır.

süsleme sanatlarının birlikte kullanıldığına araştırmalarda yer verilmektedir (Mesara, 1991, s. 4).

Görsel 3. Dunhuang, Mogao Mağaraları: Mağara 17’de Bulunan Kesik Kâğıt Örnekleri

Kaynak: https://www.britishmuseum.org/collection/object/A_1919-0101-0-230-1.

Çağman (2005), kâğıt ve deri oyma sanatının Uygurlar döneminden kalan kitap kaplarında görüldüğünü belirtmiştir. Bu sanatın Orta Asya yolu ile İslam dünyasına geçtiğini, 15. yüzyılın ikinci yarısı ile de Timurlu ve Akkoyunlu Devletleri döneminde kâğıt ve deri oymaların ilk örneklerine rastlandığını, 16. yüzyıl da Safeviler ve Osmanlı sanatlarında görüldüğünü dile getirmiştir (Çağman, 2005, s. 33). Geleneksel sanatlarımız içinde yer alan Katı’ sanatının Osmanlı topraklarına gelişinin 16. yüzyılın başlarında olduğu ve Kanuni Sultan Süleyman döneminde çok rağbet görerek, birçok kıymetli el yazma eserlerin tezyinatında, tezhip sanatından sonra en önemli süsleme dalı olarak kullanıldığı bilinmektedir (Mesara, 1991, s. 4).

Tezhip, hat, minyatür, cilt, Katı’ sanatları ve sanatkârlarından bahseden, 1586 tarihli “Menakıb-ı Hünerveran” isimli kitabın yazarı Tarihçi Gelibolulu Mustafa Ali, “Katı’an” (oymacı) bölümünde Herat’ta yaşamış, Katı’ sanatının ilk ve önemli

temsilcisi olarak Abdullah Katı'dan bahsetmiştir (Mesara, 1991, s. 3). Abdullah Katı'nın Katı' hat yazıları, Fatih Albümü'nde yer alan doğa, hayvan tasvirli kâğıt oymaları ve nadir el yazmaları bulunmaktadır (Ogan, 2013, s. 29). Mema'u'l-Acâib ismi, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver tarafından *Fatih Albümü* olarak Türkçeleştirilen albümde, Akkoyunlu Türkmen sultanlarından Yakup Bey'in (1478-1490) sarayından toplanan eserler yer almakta olup, önce Topkapı Sarayı Müzesi'nde, sonra İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Nadir Eserler Koleksiyonu, Farsça Yazmalar kısmına nakledilerek himaye altına alınmıştır (Eryılmaz, 2023, s. 626) (Görsel 4 ve 7). Çağman (2005), Hüseyin Baykara himayesinde çalışan Hâce Abdullah-ı Herevî'nin Katı' suretiyle hazırladığı, Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde (nr. 1926) muhafaza edilen Hüseyin Baykara divanının, sanatkârının el becerisinin kanıtı olduğundan bahsetmiştir. Çağman, ayrıca, Şeyh Muhammed Dost, Sengî Alî-i Bedahşî, ve Muhammed Bâkır'ın da İran sahasında yetişmiş Katı' sanatının önde gelen üstatları arasında yer aldıklarını da açıklamalarına eklemiştir (Çağman, 2005, s. 33).

Görsel 4. Oymacılık Sanatının İlk ve Bol Örneklerinin Bulunduğu Fâtih Albümü'nden Kâğıt Oyma Efsanevi Yaratıklar

Kaynak: Ogan, 2013, s. 28.

16. yüzyılda Osmanlı sanatında görülen Katı' sanatı, Kanuni Dönemi'nde kıymet verilen bir sanat olarak birçok eserin süslemesinde tezhipten sonra yer almıştır. Bu dönemde yapılmış eserlere, Kanuni Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Mehmet için, Hattat Ali Çelebi'nin yazılarını Katı' sanatı kullanarak yaptığı Kırk Hadis kitabı ve 1540 yılında Mehmet Bin Gazanfer'in (Görsel 8) oyma talik yazı ile kâtıa (mukatta)

olarak hazırladığı Guy ve Çevşan isimli kitaplar (Görsel 6) ile 1650 yılına ait bahçe manzara tasviri Katı' sanatı ile yapılmış Şah Mahmut Nişapuri Albümü örnek verilebilir (Mesara, 1991, s. 4) (Görsel 5).

Görsel 5. Şah Mahmut Nişapuri Albümü'nden Oyma Çiçeklerle Bahçe Manzarasından Detay

Kaynak: Türkoğlu, 2011, s. 20.

Görsel 6. Mehmet Bin Gazanfer'in Guy ve Çevşan Eserinden Bir Sayfa

Kaynak: Mesara, 1991, s. 56.

Görsel 7. T.S.M.K. Fatih Albümü'ne Ait Oyma At

Kaynak: Ogan, 2013, s. 29.

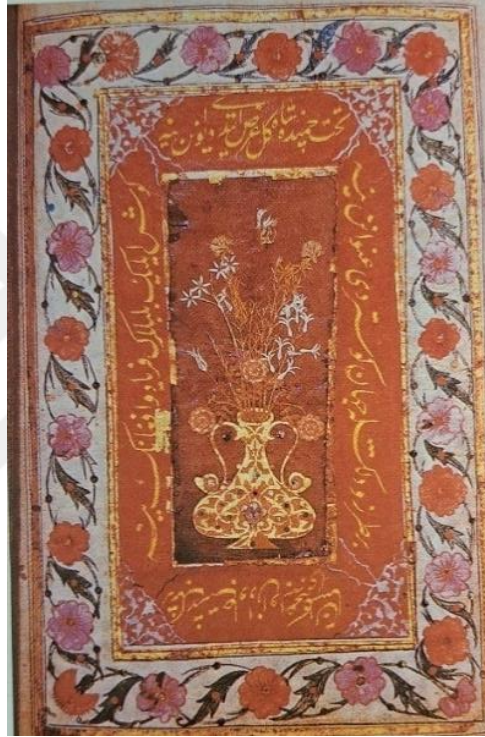

Görsel 8. 16. yy. Mehmet bin Gazanfer Oyma Talik Kıt'a

Kaynak: Mesara, 1991, s. 55.

17. yüzyılda katı sanatına ilgi arttıkça sanatkârlar da çoğalmış, katı ustaları (kâtı veya kattâ) esnaf grubu oluşturarak sarayın dışında kendilerine ait dükkanlarda

bu sanatı icra etmeye devam etmişlerdir. Katı' sanatını sarayda ve saray dışında icra eden sanatkârlardan başka, bu sanatın gelişmesinde, Mevlevi derviş ve dedelerinin büyük rolü olmuştur (Eryılmaz, 2015, s. 19). Bu dönemde yapılan en önemli eser Bursalı Fahri'nin Katı' sanatı kullanarak oyduğu manzaraların, kıt'a'ların, buketlerin ve bezemelerin olduğu Gazneli Mahmut Albümü'dür (Mesara, 1991, s. 5) (Görsel 9). Yine bu dönemin diğer önemli kitabı Mundy Albümü olarak bilinen kıyafet albümüdür.

Görsel 9. Gazneli Mahmut Albümü'nden Oyma Çiçekler

Kaynak: Mesara, 1991, s. 56.

1616-1667 yılları arasında Osmanlı topraklarında bulunan Peter Mundy'nin İngiltere'ye dönerken yanında götürdüğü için bu albüme Mundy Albümü denilmektedir. Bu kitapta Peter Mundy tarafından çarşı esnafına yaptırılmış, Osmanlı padişahlarının ve halktan kişileri tanıtan ve tek figürden oluşan 59 adet minyatür bulunmaktadır. Bu albümde bulunan eserlerden bir örnek Görsel 10'da görülmektedir. Yapılan minyatürlerin iki tarafında bitkisel desenlerin kâti'a' olarak kesildiği görülmektedir (Eryılmaz, 2015, s. 31-35).

Görsel 10. Mundy Albümü, Kâğıt Oyma Tasarımlara Örnekler

Kaynak: Mesara, 1991, s. 62.

Yabancı seyyahların Osmanlı sanatkârlarına yaptırdıkları kıyafet albümlerini ülkelerine dönerken yanlarında götürmeleri yoluyla, içlerinde bulunan Katı' tekniği ile yapılmış süslemeler Avrupa'da dikkat çekmiş ve burada yaşayanlar, "silhouette" (gölge) adıyla kendi kâğıt oyma sanatlarını oluşturmuşlardır (Mesara, 1991, s. 5). Ayrıca kâğıt kesme sanatının, 17. yüzyılda Avrupa'ya, Osmanlı üzerinden taşınmasını kanıtlar nitelikteki bir açıklamayı Stankevich araştırmasında "*XIII. yüzyılda kâğıt süslemeler İran'a ve XV. yüzyılda Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşıyor*" diyerek belirtmiştir (Stankevich, 2008, s. 51).

17. ve 18. yüzyıllara ait kitaplar içerisinde buket, nebati desenler, vazo, tabiat ve hayvan tasvirleri gibi çok çeşitli şekillerde örneklerle rastlanılmıştır (Eryılmaz, 2014, s. 18). 18. yüzyılda Lale Dönemi ve batıda başlayan sanatsal akımlardan etkilenen Türk süsleme sanatlarındaki değişim katı sanatını da etkilemiş, geleneksel motiflerde ve bezeme üslubunda batılı tarzda yeni oluşumlar başlamıştır (Görsel 11 ve Görsel 11a). Bu dönemin sanatkârlarına örnek olarak Mehmed Halazade verilebilir. 18. yüzyılın önemli eserlerinden birinin Mehmet Selim Divanı olduğu görülmektedir. Mehmet Selim Divanı, içerisinde yer alan kâtıa' uygulamaları, bu dönemin

özelliklerini yansıtan, içinde kompozisyon çeşitliliğini barındıran, önemli bir eserdir (Köylü, 2021, s. 6).

Görsel 11a

Görsel 11b

Görsel 11. a) Topkapı Müzesi'nden Lale Dönemi'ne Ait Fildişi ve Kâğıt Oymacılıkla Yapılmış Bir Ahşap Mimar Arşını; **b)** Mimar Arşını Detayı

Kaynak: Çağman, 2014, s. 143.

Katı' sanatı 18. ve 19. yüzyıl gerilemeye başlamış, aslan figüründe oyma levha, hat yazıları gibi az sayıda kıymetli eser yapılmıştır. Batı etkilerinin görülmeye başlandığı 18. yüzyıla ait eserlerde Mevlevî derviş Hasan Eyyûbî öne çıkmaktadır (Açıkgözoğlu ve Yurdakul, 2022, s. 69) (Görsel 12). Daha önceki dönemlerde sanatkâr imzasına rastlanmazken 19. yüzyıl eserlerinde sanatkâr imzası ve tarihi de bulunmaktadır (Küçük, 2015, s. 16). 20. yüzyıl itibariyle kadim sanatlarımıza duyulan alaka ile yeniden eser üretilen ve talebe yetiştirilen bir saha olarak ele alınmaya başlanmıştır. (Açıkgözoğlu ve Yurdakul, 2022, s. 69). Cumhuriyet döneminde yeniden katı sanatını canlandıran kişi, Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver'dir. Cerrahpaşa Tıp Tarihi Enstitüsü'ne bağlı olarak 1957 yılında kurulan Ünver

Nakkaşhânesi'nde diğer geleneksel sanatlarla birlikte Katı' sanatı alanında da çalışmalar yapılmıştır (Morçay, 2014, s. 15).

Görsel 12. Mevlevî Derviş Hasan Eyyübî Tarafından Kâğıt Oyma Olarak Süslenmiş Yazı Çekmecesi;
TSMK, C.Y.463

Kaynak: Açıkgözoğlu ve Yurdakul, 2022, s. 69.

1.4. Osmanlı Devleti Zamanı Katı' Sanatkârları

Katı' sanatı alanında, saray nakkaşhanesindeki sanatkârlar, çarşıda serbest çalışan esnaf ustaları ve Mevlevî dervişleri kâğıt oyma eserler üretmişlerdir (Ogan, 2013, s. 46) (Görsel 13). Öne çıkan Osmanlı Dönemi Katı' sanatkârlarını (Katı' veya katta ya da katta'ân) şunlardır: Öncelikle, Menâkıb-ı Hünerverân adlı eserde Katı' sanatı bölümünde adı geçen sanatkâr Abdullah Katı'dan bahsedilmelidir. Herat'ta yaşayan sanatkârının en önemli eseri olan Akkoyunlu Türkmen Bey'in sarayında toplanan eserlerini kapsayan bir albümün içinde oyma eserleri yer almaktadır (TSM H2153) ve TİEM 1926'da kayıtlı bulunan Hüseyin Baykara Dîvânı, Sultan Hüseyin Baykara'nın şiirlerini toplayan bir dîvândır. Abdullah Katı'nın oğlu olan ve sanatını devam ettiren öğrencisi Şeyh Muhammed Dost Kâtı'nın ismi de aynı kitapta geçmektedir (Morçay, 2014, s.15).

Görsel 13. Mevlevi Sikke Levha

Kaynak: Morçay, 2011, s. 58.

16. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlı eserlerinde görülen Katı' sanatını icra eden Efşancı Mehmet (Görsel 14), Ali Çelebi, Abdülkerim Çelebi, Mehmed Bin Gazanfer, Mevlâna Kasım Arnavut bu dönemin sanatkârlarıdır (Türkoğlu, 2011, s. 16).

Görsel 14. Efşancı Mehmet'e Ait Katı Bahçe (İ.Ü.K.)

Kaynak: Atasoy, 2002, s. 73.

17. ve 18. yüzyıl Katı sanatkârları Fahri el Bursavi, Nakşi, Mahmut el Gaznevi, Yüzyıl Halazade Mehmet ve Cambazzade Osman (Mesara, 1991, s. 11) ve Derviş Hasan Eyyubi'dir (Türkoğlu, 2011, s. 27) (Görsel 15 ve 16).

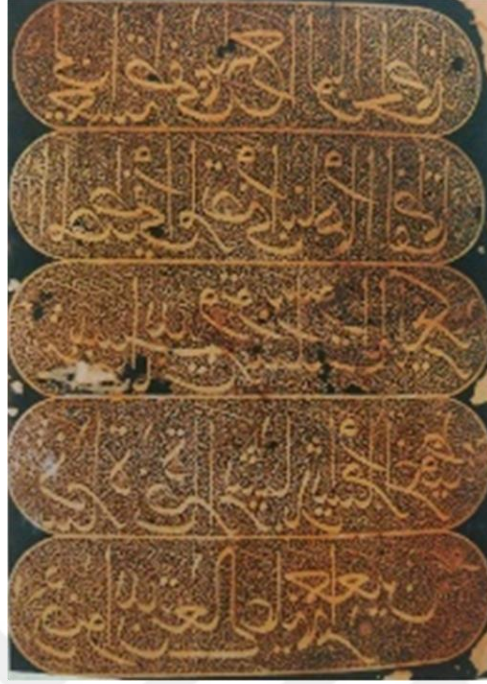
Görsel 15. III. Ahmet Kütüphanesi'nde Bulunan Katı' Tekniği İle Bezenmiş Fener

Kaynak: Açıkgözoğlu ve Yurdakul, 2022, s. 7.

Görsel 16. Cambazzâde Osman'ın Yaptığı Katı' Manzara Eseri Detayı

Kaynak: Ovalıoğlu, 2007, s. 10.

Görsel 17. 19. yy. Mücellit Mehmed Rıfat İmzalı Oyma Levha (Antalya Müzesi, No: 183)

Kaynak: Mesara, 1991, s. 59.

19. yüzyıl sanatkârları arasında ise Vahdetî Efendi, Süleyman (Amel-i Süleyman), Osman Rıfkı, Abdullah Zühdi (Türkoğlu, 2011, s. 29-31), Mücellit Mehmet Rıfat Katı' sanatında eserler vermişlerdir (Mesara, 1991, s. 17) (Görsel 17). Son olarak, Osmanlı Musevi sanatkârlar tarafından 19. yüzyılda Musevi geleneklerine ve inançlarına göre hazırlanmış, belge ve levhalarda da Katı' tekniği uygulamalarına rastlanmıştır (Ogan, 2013, s. 78). Bu belgeler, daha çok sinagogları süslemek için yapılan levhalar ve evlilik kontratları olduğundan, dinî ve folklorik içerikli olmakla beraber, süslemelerinde bitki ve çiçek motifleri sıkça kullanılmışlardır (Ogan, 2013, s. 78). Türk süsleme sanatlarında kullanılan pek çok motif de bu belgelerde oyma olarak kullanılmışlardır (Ogan, 2013, s. 78).

1.5. Katı' Sanatında Kullanılan Araç ve Gereçler

1.5.1. Kâğıt

Katı' sanatının ana malzemesi kâğıttır. Kâğıt seçimi Katı' yapımında önemlidir. Asitsiz kâğıt kullanımı her zaman tercih edilir. Doğal boyanmış kâğıtlar, renkli kâğıtlar, aharı ve mühresi yapılmış kâğıtlarda kullanılır. Kâğıt oymalarda beyaz

kâğıttan çok renkli kağıtlar ve ebru kağıtları da tercih edilmiştir. Katı' sanatında oyulacak kağıtların kalın olmaması gerekmektedir. Bir desen, farklı renkte kesilmek istendiğinde, kağıtlar üst üste 4-5 bazen 8 kat olarak muhallebi olarak tabir edilen yapıştırıcı ile dört kenarından yapıştırılır. Kurumasından sonra kesim işlemi yapılır ve kesilen desenler soğuk su içerisinde bırakılır. Su içerisinde yapışkandan ayrılan parçalar dikkatli bir şekilde alınır ve yapışkanından elle ovalayarak kurtarılır ve bir yüzeyde daha sonra kullanmak üzere kurumaya bırakılır (Mesara, 1991, s. 41-42) (Görsel 18, 19, 20 ve 21).

Görsel 18. Katı'da Kullanılan Renkli Kağıtlar ve Fil Kağıtları

Kaynak: Puran, 2023.

Katı' sanatında kullanılan kağıtlardan biri de ebru desenlerinin yapıldığı kağıtlardır.

Görsel 19. Ebru Kağıdına Kâğıt Oyma Örneği

Kaynak: Puran, 2022.

1.5.2. Nevregen

Eskiden kâğıt ve deri oymacılığında kullanılan bir alettir.

Görsel 20. Nevregen

Kaynak: Eryılmaz, 2015, s. 205).

1.5.3. Kretuar bıçağı

Günümüzde kâğıt oyma işleminde kullanılan kalem şeklindeki bıçaktır.

Görsel 21. Katı' Sanatında Kullanılan Gereçler

Kaynak: Dürdane Ünver koleksiyonu, 2023.

1.5.4. Makas

Ucu düz veya eğri uçlu makas, küçük süs ve yazıları kesmede kullanılır. İkiye katlanılarak yapılan simetrik desenleri kesmede makas çok kullanışlıdır. Evliya Çelebi, Seyahatname'sinde "kâğıt oymacıların makas (mukraz) ile oymalar yapıp, kâğıda yapıştırdıklarından bahsetmektedir (Mesara, 1991, s. 41).

1.5.5. Cımbız

Kesilen küçük parçaları tutmak ve yapıştırma esnasında zarar görmesini engellemek için kullanılır.

1.5.6. Fırça

Kesilen çiçek motiflerinin etrafına tahrir çekmede kullanılır.

1.5.7. Mühre

Deseni kâğıda geçirmede ve sürülen altını parlatmada kullanılan ucu akik, cam, deniz böceği kabuğu ve kemik gibi malzemelerden yapılan kalem şeklinde bir alettir. Mühre aynı zamanda zemini ve kesilen parçaların uç kısımlarındaki pütürleri düzeltmede kullanılır (Eryılmaz, 2015, s. 207).

1.5.8. Çiçek ütüsü

Kesilen parçaya yuvarlak kavis vermek için kullanılır (Görsel 22).

Görsel 22. Çiçek Ütüsü

Kaynak: Eryılmaz, 2022, s. 209.

1.5.9. Kesim altlığı (Mat)

Kesim yapılacağı zaman, güvenli ve zemine zarar vermeyi engelleyen, kauçuk, plastik ve vinil malzemesinden yapılan altlıktır. (Eryılmaz, 2015, s. 206).

1.5.10. Muhallebi (Yapıştırıcı)

Geleneksel yöntem olarak Katı' desenleri yapıştırmada muhallebi kullanılır. Bir bardak su içerisine bir yemek kaşığı buğday nişastası, serçe parmağı ucu kadar şap, bir kare yaprak jelatin veya toz jelatin atılarak pişirilir. Soğuyan muhallebi, ince tülbentten geçirilerek pürüzsüzleştirilir ve kullanılır (Görsel 23).

Görsel 23. Muhallebi (Yapıştırıcı)

Kaynak: Puran, 2022.

Kâğıt oymaların yapıştırma işleminde dikkat edilmesi gereken nokta, muhallebinin desen kâğıdının arkasına sürülmemesi gerektiğidir. Kâğıda sürüldüğünde nemden kaynaklanan genişleme oluşmaktadır. Ek olarak, Katı' sanatında cetvel, kurşun kalem veya uçlu kalem, çizilen deseni kâğıda geçirmek için eskiz kâğıtları da kullanılır.

1.6. Katı' Sanatında Kullanılan Teknikler ile İşlenilen Konu ve Temalar

Tek kat oyma, yalın kat oyma olarak da bilinir. Tek parça desen geçirilmiş kâğıdın başka zemin üzerine yapıştırılması ile oluşur. Üzerine başka desen yapıştırılmaz. Bitkisel, hayvansal desenler ve hat yazılarının kesimi bu gruba girmektedir (Görsel 24, 25, 26 ve 27).

Görsel 24. Yalın Kat Geometrik Desenli Kâğıt Oyma

Kaynak: Puran, 2022.

Görsel 25. Ejder Deseninin Yalın Kat Kâğıt Oyması

Kaynak: Puran, 2023.

Görsel 26. Hat Yazısının Yalın Kat Kâğıt Oyması

Kaynak: Puran, 2022.

Katı' sanatında simetrik desenler sıklıkla kullanılmaktadır.

Görsel 27. Simetrik Desen Örneği (Puran Tarafından Mesara Deseninin Reprodüksiyonu)

Kaynak: Puran, 2023; Mesara, 1991, s. 53.

Katı’ sanatında desenin oyularak çıkarılması, çıkarılan parçaların aslına uygun şekilde başka yüzeye yapıştırılması erkek katı, zeminde kalan oyulmuş kısım ise dişi katı olarak adlandırılmaktadır (Görsel 28).

Görsel 28. Erkek Ve Dişi Katı Örneği. Reprodüksiyon Besmele.

Kaynak: Puran, 2023.

Katı’ sanatında süsleme çeşitlerinden biri de doğadaki çiçeklerin stilize edilerek katmanlı olarak yapılmasıdır. Çiçekler vazoda, buket olarak ve bahçe manzara tasvirlerinde katmanlı kesilerek yer alırlar. Kâğıda çizilen çiçeğin, önce zemin kısmı

kesilir, daha sonra istenilen sayıda büyükten küçüğe doğru katmanlar oluşturacak şekilde kesilerek sıra ile yapıştırılır ve tasarım oluşturulur (Görsel 29).

Görsel 29. Katmanlı Çiçek Tasvirli Levha

Kaynak: Puran, 2022.

Katı sanatı kitap cilt süslemelerinde, levhalarda, yazı çekmecelerinde, albümlerde ve arşiv belgelerinin etiketlerinde kullanılmıştır. Osmanlı Dönemi'nin sanattaki ihtişamını ve ince sanat zevkini gösteren bu küçük etiketler ebru kağıtları ile birlikte belgelerde yer almıştır (Ovalıoğlu, 2007, s. 8) (Görsel 30).

Görsel 30. Defter-i Çiftlikat-ı Hümayun Tabi-i Muhasebe-i Hazine-i Hassa. 1856.13x21 cm.

Kaynak: Ovalıoğlu, 2007, s. 118.

BÖLÜM 2: TÜRK KATI' SANATININ MİHENK TAŞLARINDAN BİRİ: DÜRDANE ÜNVER

2.1. Dürdane Ünver'in Özgeçmişi

Çalışmanın bu kısmında sunulan bilgiler, Dürdane Ünver'in aktif olarak çalıştığı Mim Sanat Akademisi'nden edinilen ve sanatkar ile yüzyüze yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede toplanan bilgilerin derlenmesiyle ortaya çıkmıştır. Buna göre, 1948 yılında Eskişehir'de doğan sanatkar, memur bir ailenin beş çocuğundan biridir. Dokuz yaşına kadar Ankara'da yaşamış, sonra babasının tayini ile İstanbul'a taşınmıştır, halen de İstanbul'da yaşamaktadır. 1968'de eğitime başladığı İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Bölümü'nden 1971 yılında mezun olmuştur. 1976 senesinde, Topkapı Sarayı Nakkaşhânesi'nde Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver başkanlığında ve Azade Akar, Cahide Keskiner, Melek Antel, Semih İrteş yönetiminde tezhip eğitimi almıştır. Hocası Gülbün Mesara nezaretinde Katı' ve minyatür eğitimine devam etmiştir. Gülbün Mesara ve Azada Akar'dan sonra Dürdane Ünver, Süheyl Ünver'in yeniden bilinmesini amaçladığı Katı' sanatını öğrenen dördüncü kişidir.

Dürdane Ünver, 1976-2006 tarihleri arasında Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Deontoloji Kürsüsü, Süheyl Ünver Nakkaşhânesi'nde bağlı olarak çalışmalar yapmıştır. 1986 senesinde tezyinattaki çalışmalarından dolayı kendisine hocası Ord. Prof. Dr. A. Süheyl Ünver tarafından icazet verilmiştir. 1978'den itibaren dört kişisel, 250'den fazla karma sergiye katılan Dürdane Ünver'in çalışmalarının 50'si yurt dışında, 200'den fazlası yurtiçi koleksiyonlarda bulunmaktadır. Sanatkarın 3 minyatür ve 32 İstanbul lalesinden oluşan koleksiyon, Victor Roozen tarafından albüm haline getirilmiştir. Ayrıca 49 İstanbul lalesinden oluşan eserler Dr. Kazım Ertürk tarafından albümleştirilmiştir. TBMM Milli Saraylar bünyesinde Katı' eğitmenliği yaptığı sırada hazırladığı 3 senelik Katı' müfredatı bakanlıkça kabul görmüştür. 2018'de hazırladığı Katı' müfredatı ise Cağaloğlu Geleneksel Türk Sanatları Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde 2019 yılı itibari ile uygulanmaya başlamıştır. Dürdane Ünver, 2011 yılından itibaren başladığı Mim Sanat Akademisi'nde Katı' eğitmenliği görevini günümüzde de devam ettirmektedir. 2013 yılından itibaren başladığı Küçükçekmece Belediyesi Geleneksel Sanatlar Akademisi'nde Katı' Danışman hocası olarak

çalışmalarını sürdürmektedir. Son olarak Dürdane Ünver, Katı' Sanatının tanıtımı ve bilinirliğini artırmak için Haber Global TV ve TRT-2 Hayat Sanat programı ile TV 100 İşim Ekmeğim programlarına katılmıştır.

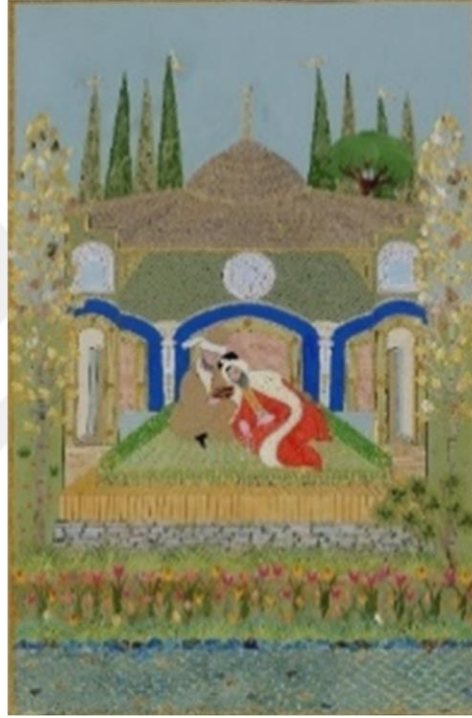
2.2. Dürdane Ünver ve Türk Katı' Sanatına Katkıları

Çalışmanın önceki kısımlarında belirtildiği üzere, Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti dönemine geçiş ve birinci Dünya Savaşı gibi lokal ve global olayların etkisiyle sanatkârların alanlarında üretken olamadıkları ve bazı geleneksel sanatların 20. yüzyılda duraklamış hatta yok olma seviyesini geldiği belirlenmiştir. Katı' sanatı da bu duraksamadan etkilemiş olmakla beraber, Ord. Prof. A. Süheyl Ünver 'in araştırmaları ve çalışmaları sonucunda tekrar hayat bulmuştur. Süheyl Ünver'in gelini ve öğrencisi olan Dürdane Ünver de Katı' sanatına ilgi duyarak bu sanat alanında kendini geliştirmiş ve yetiştirmiştir. Gülbün Mesara'dan ilk Katı' derslerini alan sanatkâr, Katı' sanatıyla tanışmasını kendisi ile yaptığımız röportajda şu şekilde açıklamıştır:

Bir gün Gülbün Hoca bana ikiye katlanmış bir kâğıt verdi ve bunu keser misin dedi. Kâğıdın üzerindeki desenleri o zaman bilmiyordum. Daha sonra öğrendiğime göre Mundy Albümü'nden Rumi desenli bir vazo örneğiydi. Deseni keserek ona geri verdiğimde bana bu sanatı neden öğrenmiyorsunuz diyerek soru yöneltti (Dürdane Ünver ile Kişisel İletişim, 12.05.2023).

Sanatkâr o dönemlerde, özel bir şirkette çalıştığı için Süheyl Ünver'in her cuma, Cerrahpaşa'da tezyini sanatlar üzerine seminerler verdiğini, fakat bu eğitimlere vaktinin olmadığını açıklamalarına eklemiştir. Ancak iki yıl kadar sonra Kültür Bakanlığı'nın Topkapı Sarayı Nakkaşhânesi'nde Türk Süsleme Sanatları eğitiminin başlayacağını öğrenerek, boş günlerinde bu kursta ders almaya başladığını anlatmıştır. Katı' sanatında tezhip öğrenmenin gerekliliğini vurgulayan sanatkâr, 1976 senesinde bu kursta tezhip derslerine başlayarak, desenleri ve motifleri öğrendiğini açıklamıştır. Tezhip kursuna devam ederken, Katı' dersleri de alan sanatkâr, bu dönemde mezar taşlarına olan ilgisinden dolayı incelemeler yapmış, Katı' tekniğini kullanarak bu konu ile ilgili eserler oluşturmuştur.

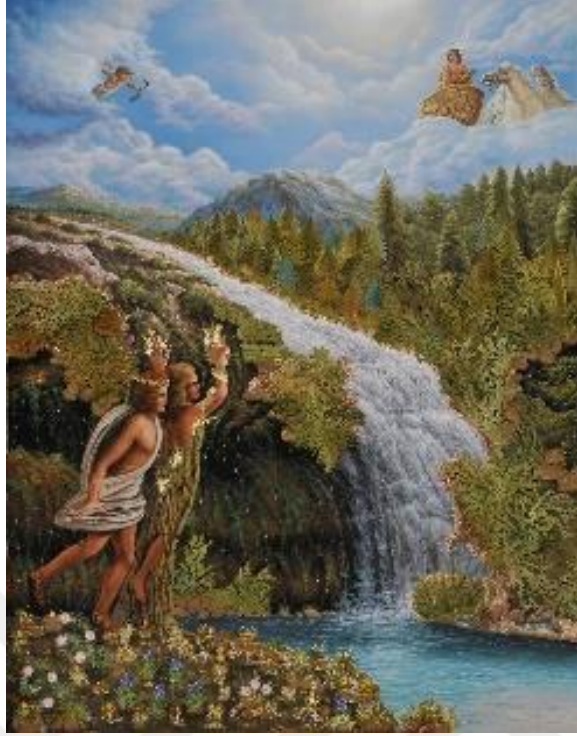
Dürdane Ünver, Gülbün Mesara'dan minyatür dersleri almış, özellikle Sadabat minyatürlerini çalışmıştır. Minyatür sanatına özel ilgi duyan sanatkâr, “*Günümüzde ürettiğiniz eserlerde vazgeçemediğiniz unsur nedir?*” sorusunun cevabı olarak “*Minyatür sanatını Katı’ ile birlikte kullanmaktan keyif*” aldığını ve “*mümkün oldukça eserlerinde minyatür tasarımlarına yer verdiğini*” açıklamıştır. Görsel 31’de bulunan Aynalıkavak adlı eser, sanatkârın Şeyh Galip ve III. Selim’in minyatür resimlerinden etkilenererek tasarımını yaptığı 2020 tarihli Katı’ çalışmadır.

Görsel 31. Aynalıkavak Tasviri.

Kaynak: Ünver, 2023.

Bilinmeyi araştırma ve sürprizli sanatı sevdiğini anlatan sanatkâr minyatürde bunu yakaladığını söylemiştir. Eserlerinde minyatür ve Katı’ kompozisyonları birlikte kullanmayı kendi tarzı olarak açıklayan sanatkâr, yeni başlayacağı projelerde ön araştırmanın önemli olduğunu, bu araştırmalarda mitolojik hikayeleri özellikle araştırdığını anlatmıştır. Mitolojik hikayeleri okurken eser yapım kurgusunun oluştuğunu ve taslaklarını hazırlamaya başladığını, bazen gece uyanıp çizimlerini yaptığını açıklamıştır.

Görsel 32. Apollo ve Daphne

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 32’de bulunan Hatay Projesi için hazırlanan eserinde sanatkar Apollo ve Daphne figürlerini Harbiye şelalesi ile birlikte kullanarak kompozisyon hazırlamıştır. İki ay süren çalışmaya hazırlık aşamasında konu ile ilgili film izleyen sanatkar gravür kitaplarını incelemiş, antik dönemin bitki örtüsü hakkında araştırmalar yapmıştır. Bu açıklamaları sırasında Daphne ve defne bitkilerin farklı çiçekleri olduğunu araştırması sırasında öğrendiğini özellikle belirtmiştir. Daphne figürünü yapmadan önce Venüs heykellerini inceleyen sanatkar, eserlerini bu aşamada gerçekleştirdiğini anlatmıştır. Projeleri öncesinde yaptığı ön araştırmaların kendi ruhunu etkileyerek, bunu eserlerine yansıtmaya çalıştığını ve sergileri sırasında izleyicinin böylelikle eserlerden etkilendiklerini açıklamıştır. Araştırmaları detaylandırarak kendini bilgilerle beslediğini, böylelikle eserlerine ruh kattığını belirtmiştir. Birebir görüneni yapmayı sevmeyen sanatkar Dürdane Ünver, aynı eserden ikincisini yapmadığını ve tekrarı sevmediğini söylemiştir.

Görsel 33. İlk Ses

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 33'te Dürdane Ünver'in nefes terapisi aldığı dönemde "om sesinden" etkilenecek yaptığı çalışma bulunmaktadır. Kendine has bir sanat anlayışı oluşturan sanatkâr Dürdane Ünver'in eserleri, güncel zamanın ruhunu yansıtırken, özgür, sürprize açık ve tekrara düşmeyen sanat anlayışını geleneksel desenlerle harmanladığı kompozisyonlar içermektedir.

Şu ana kadar ders verdiği kurumlarda dört yüze yakın öğrenci yetiştiren sanatkâr, bazı projelerde eski öğrencileri ile birlikte çalıştığını ve sergiler düzenlediğini belirtmiştir. Proje grubu ile hazırladığı mezar taşları konulu 80 adet eserin Reşit Rey Kongre Merkezi'nde sergilendiğini, bir sanatseverin bu eserlerden çok etkilendiğini ve kendisine ölümden korktuğunu fakat eserleri gördükten sonra artık gönül rahatlığı ile öbür dünyaya gidebileceğini söylediğini tebessüm içinde anlatmıştır (Görsel 34).

Görsel 34. Mevlâna Ve Semazenler

Kaynak: Ünver, 2023.

Günümüzde Katı' sanatının geleneksel tarzın dışında yapılmasını hoş karşılayan sanatkâr, gelenekseli iyi öğrenip, etüt edip yenilemek gerektiğini eskiye takılıp kalmamak gerektiğini açıklamıştır. Güncel tasarımlar yapmak için öncelikle geleneksel motiflerin doğru örnekler olduğunu, bu örnekleri etüt edip, hazmedip, iyi öğrenip, reproduksiyonlar yaparak sanatı öğrenmek gerektiğini sonra yeni arayışlar içinde olup, geçmişe takılıp kalmadan eserler üretmek gerektiğini açıklamıştır. Üretirken de renk, desen ve motifleri bozmadan kullanmak gerektiğini, özellikle reproduksiyon çalışırken, aynı renk kâğıt kullanımına dikkat ederek ve desenleri bozmadan kesmek gerektiğini vurgulamıştır (Görsel 35).

Görsel 35. Katı' Tekniği İle Kufi Yazılı Levha. Mim Sanat Akademisi Koleksiyonu

Kaynak: Ünver, 2023.

Katı' eserlerinde kâğıt seçimini, hazırladığı tasarımlara göre seçen sanatkâr, kullanacağı renkleri önceden belirleyip, kâğıtlarını o renklerde boyamayı tercih etmektedir. Kâğıtları bitkisel boyalar ile renklendiren sanatkâr, bazen de akrilik boyalar ile airbrush kullanarak kâğıtlarına renk tonlamaları yaptığını açıklamıştır. Çiçeklerini pelür kâğıtları keserek katmanlar veren Dürdane Ünver, bu ince kâğıt sayesinde çok katmanlı çiçekler elde ettiğini belirtmiştir (Görsel 36).

Görsel 36. Safir

Kaynak: Ünver, 2023.

Geometrik desenli kompozisyonlar tasarladığında ithal “fil” kağıdını tercih eden sanatkâr, piyasadaki fil kağıtlarının orijinal olup olmadığını belirleme yöntemini “İthal gelen fil kağıtlarının ön ve arka desenleri aynıdır. Orijinal olmayan kağıtlarda bunu görmek mümkün olmuyor” diyerek açıklamıştır. Tasarımlarında ebru kağıtları, ahar yapılmış kağıtları da tercih eden sanatkâr, eserlerini makas ile keserek gerçekleştirmektedir. Kendisi düz kesimlerde kretuar bıçağını tercih eden sanatkâr, yaşadığı şehir olan İstanbul’da malzeme bulma sıkıntısı yaşamadığını ve her istediği ürünü rahatlıkla bulduğunu açıklamıştır. Günümüzde mali sorunlar yaşandığını ve fil kağıdının maliyetlerinin artmasından dolayı bazen tedarikte sorun yaşadıklarını da belirtmiştir. Katı’ sanatında kullanılan kâğıt ile zorluklar yaşanabileceğini anlatan sanatkâr “Kâğıdın huyunu suyunu bilmek gerek” diyerek kâğıdın su yolunun anlamının ve bilmenin önemini vurgulamıştır. Kâğıtta su yolunun bilinmesinin Katı’ kesilen motiflerin yapıştırma esnasında soruna yol açmayacağını özellikle belirtmiştir.

2.2.1. Dürdane Ünver ve Katı’ sanatı eğitimi

Sanatkâr Dürdane Ünver, Katı’ sanatının daha tanınır bir sanat dalı olması için 2006 senesinde 320 saatlik müfredat programı hazırlamış bu raporla Katı’ sanatının,

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından resmi olarak kabulünü sağlamıştır. Meslek liseleri için hazırladığı, 1520 saatlik dört yıl sürecek müfredat Cağaloğlu Geleneksel Türk Sanatları Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde 2019 yılı itibari ile uygulanmaya başlamıştır. Sanatkâr, Katı' sanatının müfredat programını hazırlarken eğitim ve öğretim aşamasında ilk önce, iri yalın kat Katı' kesimiyle başlanması gerektiğini, sıra ile desenlerin incelenmesi ile eğitim sürecinin devam etmesi gerektiğini açıklamıştır. Böyle bir müfredat ile Katı' sanatının inceliklerinin program sürecinde sıra ile kalıcı ve iyi bir şekilde öğrenildiğini anlatmıştır. Ayrıca, Katı' eğitimi sürecinde yapılacakları şu şekilde açıklamıştır;

Tasarım, çizim, makasın kullanımı, iç bükey mi dış bükey mi kesim yapılacak ve yapıştırma teknikleri öğretilmelidir. Bu eğitim sırasında teknik bilgilerle birlikte Katı' sanatının tarihi ve sanatkârları hakkında bilgiler verilerek dönem uygulamalarının röprodüksiyonlarını öğrencilerin yapması gereklidir bu şekilde Katı' tekniği iyi şekilde kavranacaktır (Dürdane Ünver ile Kişisel İletişim, 12.05.2023).

Eğitim sürecinde usta-çırak ilişkisinin önemli olduğunu vurgulayan sanatkâr Dürdane Ünver, doğadaki bir çiçeğin stilize edilmeden Katı'da kullanılamayacağını açıklamalarına ekleyerek, kütüphanelerdeki ve müzelerdeki örneklerde stilize çiçek örneklerini incelemek gerektiğini söylemiştir. Şu anda yabancı müzelerde bulunan Osmanlı çarşı ressamılarınca yapılan eserler sayesinde Avrupa'ya taşınan Katı' sanatının oralarda silüet olarak tanındığını ve halk sanatı olarak devam ettirildiğini anlatan sanatkâr, *“Türk süsleme sanatındaki Katı' ile Avrupa'daki kâğıt kesme sanatı arasındaki fark nedir?”* sorusuna cevabı şu şekilde olmuştur:

Avrupa'da yalın kat kesim yapılmaktadır. Tüketime dayalı bir sanat olarak devam etmiş ve yaygınlaşmıştır. Osmanlı Döneminde ise bu sanat nakkaş hanede saray sanatı olarak başlamış, padişahların ilgi ile takip ettiği süsleme sanatı olarak devam etmiştir. Önce yalın kat çalışılır, sonra katmanlı olarak yapılan bu sanat sabır ve zaman isteyen bir sanattır. Yapım süresi bir seneye varan eserler üretilmiştir (Dürdane Ünver ile Kişisel İletişim, 12.05.2023).

Günümüzde Mim Sanat Akademisi'nde perşembe ve cumartesi günleri ders veren sanatkâr, şu anki öğrencilerinin bu sanata çok ilgi duyduklarını ve öğrenci

sayısının sürekli arttığını söylemiştir. Sanatkâr, her hafta perşembe günleri Mim Sanat Derneği'nin “SES” projesi kapsamında, Sevgi Evi'nden gelen öğrencilere Katı' dersleri vermektedir. Üç yıldır süren bu proje sayesinde çocuklarda ruhsal açıdan gelişmeler olduğunu belirtmiştir (Görsel 37, 38 ve 39).

Görsel 37. Katı' kursuna gelen öğrenciler

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 38. Çalışma Esnasında Katı' Kursuna Gelen Öğrenciler

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 39. Sevgi Evinden Gelen Çocukların Yaptığı Örnekler

Kaynak: Ünver, 2023.

2.2.2. Sanatının tanınırlılığını ve bilinirliğini arttıran diğer aktiviteler

Çalışmanın bu kısmında, Dürdane Ünver'in tanınırlılığını ve bilinirliğini arttıran eser albümleri, TV programı katılımları ve kazandığı ödüller gibi diğer aktivitelere yer verilmiştir. Sanatkârın 3 minyatür, 32 İstanbul lalesi konulu çalışmaları, Hollandalı Victor Roozen tarafından albüm haline getirilmiştir. Ayrıca sanatkârın 49 İstanbul lalesinden oluşan eserleri, Dr. Kazım Ertürk tarafından albüm haline getirilmiştir. 1991 yılında Türk Kültürüne Hizmet Vakfı'nın tertiplelediği Çevre Değerleri Türk Minyatür Resmi yarışmasında başarı ödülüne lâyık görülmüştür. Aynı yıl Eskişehir Valiliği'nce Yunus Emre Sevgi Yılı Türk Minyatür yarışmasında ikincilik ödülü almıştır. 1990-2018 yılları arasında Katı' sanatındaki çalışmalarından dolayı özel ve resmî kurumlar tarafından 30 adet plâket ve teşekkür belgeleri ile onurlandırılmıştır. Sanatkârın Uluslararası 2010 İstanbul Avrupa Kültür Başkenti ve

Beyoğlu Belediyesi Uluslararası Gençlik Projesi kapsamında proje grubu ile hazırladıkları 80 adet mezar taşı çalışması ayrıca kabul görmüştür.

TV programlarına katılımları kapsamında ise 19.10.2018 tarihinde Haber Global TV’de yayınlanan Hikayesi Sanat programı

(<https://www.youtube.com/watch?v=BexN2M3omWI>) (Görsel 40), 02.09.2019

tarihinde TRT2’de yayınlanan Hayat Sanat programı

(https://www.youtube.com/watch?v=F8PC_pX_nTE) (Görsel 41), 07.09.2019

tarihinde TV 100’de yayınlanan İsim Ekmeğim programı

(<https://www.youtube.com/watch?v=nBRbewTtgok>) (Görsel 42) ve eğitim programı

canlı yayınları (Görsel 43) örnek olarak gösterilebilir.

Görsel 40. 19.10.2018 Tarihinde Haber Global TV’de Yayınlanan Hikayesi Sanat Programı

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=BexN2M3omWI>.

Görsel 41. 02.09.2019 Tarihinde TRT2’de Yayınlanan Hayat Sanat Programı

Kaynak: https://www.youtube.com/watch?v=F8PC_pX_nTE.

Görsel 42. 07.09.2019 Tarihinde TV. 100' De Yayınlanan İşim Ekmeğim Programı

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=nBRbewTtgok>.

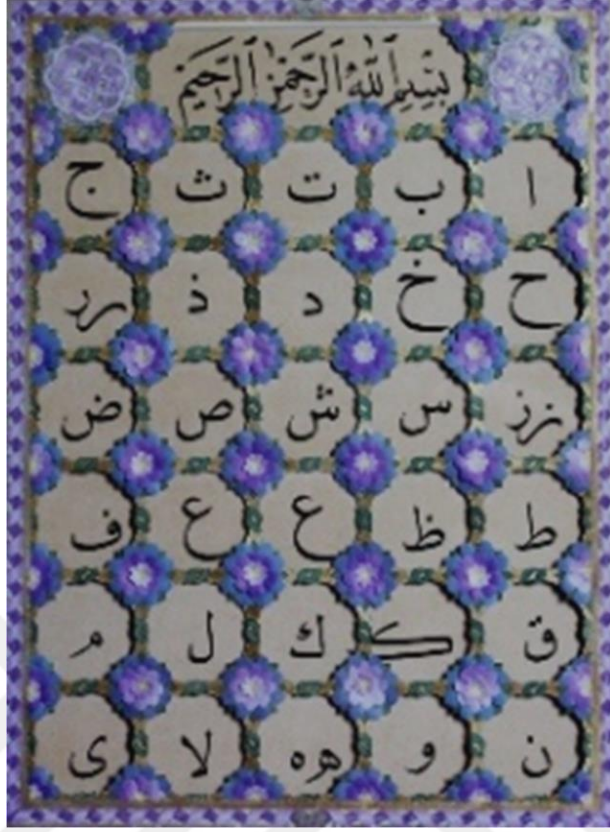
Görsel 43. Sanatkâr Eğitim Programlarına da katılmıştır

Kaynak: Ünver, 2023.

2.3. Sanatkârla İlgili Kâtıa Örnekleri

2.3.1. Dürdane Ünver'in katıldığı yurtiçi ve yurtdışı sergiler

2012 yılında Uluslararası Cilt Sempozyumu'nda proje grubuyla hazırladığı 40 adet cilt çalışması yer almış, aynı yıl Riyad Türk Büyükelçiliği'nde, Suudi Kralı Abdülaziz Al Saud'un eşi prenses Hassa Al Shallan onuruna düzenlenen sergide 10 eseri bulunmuştur. Aynı yıl, 100 eser, Geleneksel Türk Sanatları Gaziantep'te Buluşuyor sergisinde bulunmuş ve 2013 yılında davetli olduğu İstanbul Kongre Merkezi'ndeki All Arts İstanbul fuarına çalışma grubuyla katılmıştır. 2014 Kâğıt Oymanın Dünya Serüveni ve Katı' adlı konferans ve sergide yer almıştır. 2015 yılında New York Islamic Arts grubu ile Free Library'de 3 adet çalışmasıyla bulunan sanatkâr, aynı yıl, Floransa'da davetli olduğu The Biennale Intenazionale d'Arte Contemporanea di Firenze etkinliğine 3 eseri ile iştirak etmiştir. 2016 yılında Amerika/DCA'da 6 adet çalışması ile yer almıştır. 2017 Türk Sanatının Yapı Taşları II. sergisine, 2018 Kaatı' Sanatı ile Yazıyorum sergisine katılmıştır. Dürdane Ünver'in yurtdışı sergilerindeki çalışmalarından örnekleri Görsel 44 ve Görsel 56 arasında aşağıda bulunmaktadır.

Görsel 44. Elif-Ba Cüzü, Kaatı': Dürdane Ünver, Hat: Hüseyin Kutlu, 42x50.5x2.5cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 45. Rokoko Güller. Kaatı': Dürdane Ünver & Hat: Hüseyin Kutlu, 56.5x49.5x2.5cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 46. La İlâhe İllallah (Abudabi Emirinin Saray Kütüphanesi İçin Alınmıştır). Kaatı': Dürdane Ünver, Hat: Bekir Pekten, 53.5x60x4.5cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 47. İstanbul ve Anemonlar. Kaatı': Dürdane Ünver. 60x54,5x2cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 48. Meyvalar. Kaatı': Dürdane Ünver, 34x48x2cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 49. Kelebekler ve Çiçekler. Kaatı' ve Minyatür: Dürdane Ünver, 53.5x34x2cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 50. Erguvan Dalı. Kaatı' Ve Çini, Dürdane Ünver, 38x50.5x2,5cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 51. Narlar. Kaatı': Dürdane Ünver, 54.5x54.5x4cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 52. İstanbul'da Bahar (Emirin Saray Kütüphanesi İçin Alınmıştır). Kaatı': Dürdane Ünver& Zemin Ebrusu: Hikmet Barutçugil, 63x46x3.5cm

Kaynak: Ünver, 2023.

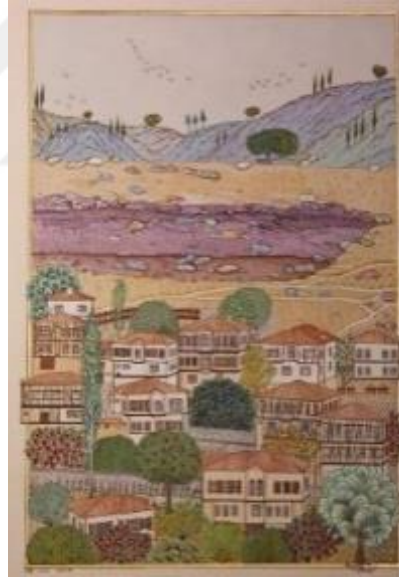
Görsel 53. Sakura ve Balıklar. Kaatı' Ve Tasarım: Dürdane Ünver & Suluboya: Betül Aydınır Chacko. 59x70x1.5cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 54. Göldeki Sakuralar. Kaatı’ Ve Tasarım: Dürdane Ünver & Suluboya: Betül Aydın
Chacko. 58x68x1.5cm

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 55. Sanatkârın Newyork Free Library’de sergilenen minyatür eseri “Safranbolu”

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 56. Sanatkârın Newyork Free Library’de sergilenen minyatür ve Katı’ tekniği ile yaptığı eseri. Muhabbet Kuşları

Kaynak: Ünver, 2023.

2.3.2. Dürdane Ünver’in kâtia eserleri örnekleri

Görsel 57’de bulunan eser, Japon Türk kardeşliği konulu proje için hazırlanmıştır. Bu projede, Türkiye’de sakura temalı eserler, Japonya’da erguvan konulu eserler yapılmıştır.

Görsel 57. Katı' sanatı sakura, Japon balıkları ve Sultanahmet Camii. Mim Sanat Akademisi koleksiyonu

Kaynak: Ünver, 2023.

Cilt yapımı İslam Seçen'e ait olan cilt kabında simetrik düzende yapılmış katı çiçek oymalar Dürdane Ünver tarafından yapılmıştır. Sanatçı bu eserini, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi'nde bulunan işlemeli bir ciltten tasarladığını anlatmıştır. Bu eser Floransa Bienali'nde sergilenmiştir (Görsel 58).

Görsel 58. Katı olarak yapılmış cilt tasarımı eser

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 59’da bulunan eserde, Dürdane Ünver, 17. Yüzyıla ait Pardoe’nun İstanbul’daki tarihi yarımada’yı karakalem olarak çizdiği eskizini, 143 X 65 cm uzunluğunda, panoramik bir şekilde eserine yansıtmış, katı’ ve minyatür sanatını birlikte kullanmıştır. Eserin yapım yılı 2015’tir. Bu eser Floransa Bienali’nde sergilenmiştir.

Görsel 59. Katı’ Sanatı İle Yapılmış Yarımada Manzarası

Kaynak: Ünver, 2023.

Ressam Neslihan Can’ın yaptığı İstanbul manzarası tasvirinin Katı’ süslemelerini Dürdane Ünver yapmıştır. Bu eser Floransa Bienali’nde sergilenmiştir (Görsel 60).

Görsel 60. İstanbul Manzaralı Katı Eser

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 61’de bulunan eserde, Şanlıurfa’nın Halfeti ilçesinin sular altında kalması konusunu işleyen sanatçı, eserinde zamanı kum saati formunda işlemiştir. Halfeti Merkez Camii’sinin sular altında kalmadan önceki ve sonraki hali, katı’ ve minyatür teknikleri ile çalışılmıştır. Dünyada sadece Halfeti’de yetişen siyah gülünü

yine Katı' tekniği ile tasvir ederek eserin sağında ve solunda simetrik bir bütünlük sağlamıştır. 2012 yılında yapılan eser Sakarya Müzesi koleksiyonunda bulunmaktadır.

Görsel 61. Halfeti

Kaynak: Ünver, 2023.

Son örnek olarak, sanatkârın Gaziantep Projesi kapsamında hazırladığı Hz. Ömer ve Sahabeleri konusu işlenen katı' eser Görsel 62'de sunulmuştur.

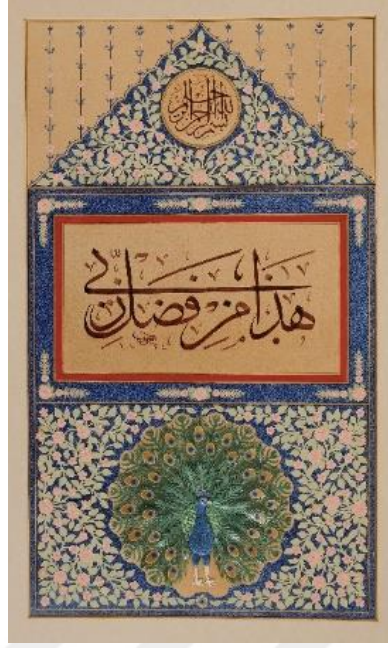

Görsel 62. Hz. Ömer ve Sahabeler

Kaynak: Ünver, 2023.

2.3.3. Dürdane Ünver atölyesinden kâtia eserleri örnekleri

Katı' sanatı ile “Yazıyorum” sergisi için Dürdane Ünver atölyesi öğrencilerinin hazırladığı çalışmalardan örnekler ile atölyeye katılan öğrencilerin fotoğrafı Görsel 63 ve 68 arasında sunulmuştur.

Görsel 63. Dürdane Ünver öğrencisine ait tavus kuşu ve yazı konulu kâtiya eser

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 64. Dürdane Ünver Öğrencisine Ait Kufi Yazı Ve Stilize Çiçek Bahçesi Konulu Kâtiya Eser

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 65. Yazıyorum İsimli Sergi İçin Hazırlanan Uygur Yazıları Temalı Kâti'a' Eser

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 66. İstiklal Marşı'nın Dişi Oyma Olarak Yapıldığı Eser

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 67. Dürdane Ünver Atölyesi Öğrenci Bitirme Ödevi

Kaynak: Ünver, 2023.

Görsel 68. Dürdane Ünver Öğrencileri İle

Kaynak: Ünver, 2023.

Dürdane Ünver atölyesinde kurs süresi üç yıldır. Bu süre zarfında müfredat programı doğrultusunda eğitimini tamamlayan öğrenciler mezun olur. Bu konuyu sanatkâr şöyle detaylandırmaktadır: “*Bu çalışma mezun olan talebelerimizden birinin, 3 sene sonundaki eğitimi tamamladığına dair kendisi tarafından yapılan bitirme ödevidir. Bir nevi icazet gibidir. Bu çalışmayı yapmayan mezun olamaz*” (Dürdane Ünver ile Kişisel İletişim, 12.05.2023) (Görsel 67). Kişisel sergi fikrine sıcak bakmayan sanatkârın pratiği, öğrencilerini ön planda bulunduracak şekilde gelişmiştir. Günümüzde aktif şekilde Mim Sanat Akademisi’nde çalışan Dürdane Ünver,

röportajın yapıldığı Mayıs 2023'te, aynı yılın haziran ayındaki sergi hazırlıklarına öğrencileri ile devam etmekteydi ve aynı zamanda iki yıl sürecekte olan yeni projesi için de çalışmalarına başlamış durumdaydı.

BÖLÜM 3: ANTALYA VE MİTOLOJİ

3.1. Mitoloji ve Efsane Nedir?

Mitoloji, sözlükte birinci tanım olarak “*mitleri, doğuşlarını, anlamlarını yorumlayan, inceleyen bilim açıklanmış*” ve ikinci tanım olarak da “*tarih öncesi tanrıalarının efsaneli serüvenlerini anlatan ve topluluğun duygularını, anlayışlarını ve özelemlerini göstermesi bakımından değeri olan mitlerin, efsanelerin bütünü; esetir*” olarak açıklanmıştır (TDK, t.y.). Mitoloji kelimesini Gültepe “belirli bir kavime ait efsaneleri inceleyen bir ilim dalı” olarak aktarmıştır (Gültepe, t.y., s. 17). Yunanlılardan günümüze gelen en eski belge Homeros’un İliada’sıdır. Buna dayanarak, Yunan mitolojisinin İsa’dan bin yıl kadar önce başladığını söylenebilir (Hamilton, 1942, s. 6). Mitoloji kitaplarının birçoğu kaynak olarak “Augustus” zamanında yaşamış olan Latin şair Ovidius’u almaktadır. Romalı mitoloji yazarlarının başında ise “Vergilius” gelmektedir (Hamilton, 1942, s. 9-10).

Sözlük anlamı “*Eski çağlardan beri söylenegelen, olağanüstü varlıkları konu edinen hayali hikâye; söylence*” olan “efsane” kelimesi Türkçe diline, Farsça “fesane” kelimesinden gelmiştir (TDK, t.y.). Yunan dilinde efsane kelimesinin karşılığı olarak “mitos ve mit” kelimeleri kullanılırken, Türkçe’de “söylence” kullanılmaktadır (Kardeniz Yağmur, 2018, s. 318). Bir başka tanımda ise efsane, “*Masal, asılsız hikâye, hurafat, şöhet bulup, dillere düşen vak’a ve hal, destan*” olarak açıklanırken, “*Asılsız hikâye, masal, boş söz, saçma-sapan lakırdı*” ve “*Dinsel nitelikleri olan erkek ve kadınlarla ilgili olaylarla, kutsal varlıklarla ilişkili hayvan, bitki ve nesneleri konu alan masal türü*” olarak da tanım karşılığı bulmaktadır (Keser, 2017, s. 8). Bal Hatunoğlu efsane kelimesinin “...inanılması mümkün olmayan tuhaflıklar, anlatılar, yalan, boş söz anlamlarında ...” kullanıldığını ve efsane için yapılan tanımlardan yola çıkarak “uydurma söz ve masal, destan gibi diğer türlerle bağlantılı şekilde ele alındığını” belirtmektedir (Bal Hatunoğlu, 2023, s. 23). Efsane kelimesi, halk biliminin bir bilim dalı olarak 16 yüzyılda ortaya çıkmasından itibaren daha çok inanılması mümkün olmayan tuhaflıklar, anlatılar, yalan, boş söz anlamlarında kullanılmıştır (Aslan, 2012, s. 82). Yapılan ilk tanımlarda efsanenin hem uydurma söz yerine

kullanıldığı hem de masal, destan gibi diğer türlerle bağlantılı şekilde ele alındığı görülmektedir. (Bal Hatunoğlu, 2023, s. 23).

Latince “legendus” terimi, Hristiyan azizlerin bayram günlerinde, kutsal ayinlerde okudukları, azizlerin hayatlarını anlatan bir anlatıya karşılık gelir. Batı dillerinde “legendus” kökünden türetilen efsane kelimesi, Almanca “legende”, Fransızca “légende”, İngilizce “legend”, İspanyolca “leyenda” ve İtalyanca “leggenda” şeklinde kullanılmaktadır. “Legendus” köküne dayanmayan Almanca “sage”, Arapça “ustûre (cem-i mükesseri esâtîr), Rusça “predaniye”, “legenda”, “skaz” ve Yunanca “mythe/mythos” terimleri de “efsane” terimini karşılamaktadır (Keser, 2017, s. 8). Başkurt ve Tatarlarda “legende, rivayet”, Kazaklarda “anız”, Kırgızlarda “ulamış”, Uygurlarda “epsane” gibi terimlerle karşılanmıştır (Kaya, 2007, s. 302). Anadolu dışında yaşayan Türkler arasında efsane için “esatir, mif, ekiyet, kuuçın, kip çoooh, aytır, tarrıh” sözcükleri kullanılmaktadır (Bal Hatunoğlu, 2023, s. 23).

Efsanenin özelliği, hayali veya gerçek şahıslar, olaylar veya yerleri konu edinebilmesiyle beraber inanılan küçük bir hikâye olmasıdır (Alpaslan, 1992, s. 32). Halkların inanma ihtiyacından doğan efsaneler, insanların, yeryüzü şekilleri, hayvanlar, olaylar gibi birçok unsurun ilk formu ve oluşumu gibi izah edilmeyenleri kendi akıl yürütmeleriyle sordukları sorulara cevaben oluşturdukları yaratma gelenek ve güçlerinin evrilerek devam ettirilmesiyle oluşurlar (Çelepi, 2015, s. 1166). Efsaneleri konu içeriklerine göre dörde ayırmak mümkündür: a) dünyanın yaratılışı ve sonu ile ilgili efsane/yaratılış efsaneleri; b) tarihî efsaneler; c) tabiatüstü varlıklar ve kuvvetlerle ilgili efsaneler ve ç) dini efsaneler (Alpaslan, 1992, s. 32).

Efsâne kavramı, duygusal bir anlatımla, anlatıcı tarafından bilinçli olarak gerçek olaylar anlatıldığını iddia eden, dinleyicilere bu olayın gerçek olup olmadığını, gerçek ise nasıl olduğunu düşündüren ve bu gerçekten haberdar olmayı isteyen, nesilden nesile sözlü aktarım yoluyla geçen ve karakteristik bir şekle sahip anlatım türünün adıdır. Dar anlamda masal ile efsane arasında benzerlik varsa da olayların gerçekliği bakımından büyük farklılık bulunur. Efsanenin günlük ve modern bir anlatım türü olmaması biraz da anlatıcı ile ilgilidir. Karasubaşı’nın çevirisiyle Luthi’ye göre (1995) *“Efsane anlatıcısı, koordinatları olmayan bir bölgeye yolculuk yapar.*

Dinler tarihçilerine göre efsaneler, insanların, dünyanın yaratılışı ile ilgili inançlarını açıkladıkları birer anlatım türüdür. Bu nedenle efsaneler arkaik bilgiler ihtiva eder." (s. 66). Efsaneler gizemli bir yapıya sahiptir; efsaneyle birlikte insan, ruhlar, devler, cüceler, orman, su, rüzgar, hayvanlar, dağlar, cadılar, büyücüler gibi bilinen ve bilinmeyen şeylerle tanışır. Bu konular efsanedeki asıl ilgi odağını oluşturur. Bu olağanüstülükler dışında savaş, insanlığın ilk zamanlar gibi gerçekler de bu çerçeveye içine sığdırılır. (Luthi, 1995).

3.2. Antalya Şehrini Tarihçesi

Türkiye'nin güneyindeki Akdeniz bölgesinin turizm açısından zenginliği ile dikkat çeken Antalya ili, II. Attalos tarafından kurulmuştur. Bergama Krallığı'nın sona ermesiyle (M.Ö. 133) bir süre bağımsız kalan kent, daha sonra korsanların eline geçmiştir. M.Ö. 77'de Komutan Servilius Isauricus tarafından Roma topraklarına katılmıştır. M.Ö. 67'de Pompeius'un donanmasına üs olmuştur. M.S. 130'da Hadrianus'un Attaleia'ya gelmesi ile şehrin gelişmesini sağlamıştır. Bizans egemenliği sırasında piskoposluk merkezi olan Attaleia, Türklerin eline geçmesi ile gelişme göstermiştir. Modern şehir antik yerleşmenin üzerine kurulduğundan, Antalya'da antik çağ kalıntılara çok az rastlanmaktadır. Görülebilen kalıntıların ilki, eski liman olarak nitelenen liman mendireğinin bir kısmı ve limanı çevreleyen surdur (<http://www.antalya.gov.tr/kaleici>). Antalya, Bizans egemenliği altında iken 1207 yılında Selçuklu topraklarına katılmıştır. Anadolu Beylik döneminde Teke Aşireti'nden Hamitoğulları Beyliği'nin egemenliği altına girmiştir. Türkmenistan'da nüfus bakımından çoğunluğa sahip Teke Türkmenleri XI. Yüzyılda Antalya'ya gelmişlerdir. Günümüzde Antalya'nın kuzeyi ile Isparta ve Burdur'un bir kısmı olan Göller Bölgesi, Teke yöresi olarak bilinmektedir. Osmanlılar zamanında Anadolu eyaletine bağlı Teke sancağının merkezi, şimdiki Antalya il merkezi olmuştur. O yıllarda buraya *Teke sancağı* denmiştir. İlin şimdiki adı, antik çağdaki adının revize edilmiş ve süregelen zamanda biraz değişmiş halidir ve antik aslına uygun olarak Cumhuriyet döneminde verilmiştir. XVII. yüzyılın ikinci yarısında, Antalya'ya gelen ünlü Osmanlı seyyahı Evliya Çelebi, kale içinde dört mahalle ve üç bin ev, kale dışında 24 mahalle olduğunu belirtir. Şehrini çarşısı ise kale dışında belirtilmiştir. Evliya Çelebi'ye göre limanı, 200 parçalık gemi

alacak büyüklüktedir. İdarî bakımdan Konya'ya bağlı Teke Sancağı'nın merkezi olan Antalya, Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında bağımsız sancak haline getirilmiştir (<http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi>).

Denizden 39 metre yükseklikteki falezler üzerine kurulan şehirde, 3086 metre yükseklikteki Toros Dağları ile deniz kıyısı arasında farklı büyüklükte ovalar bulunmaktadır (Uysal, t.y., s. 11) Antalya'nın kuzeyinde Burdur, Isparta, Konya, doğusunda; Karaman, Mersin, batısında; Muğla illeri vardır. Güneyi, Akdeniz ile çevrelenmiştir. Türk Riviera'sı Antalya kıyılarının uzunluğu 630 km'yi bulmaktadır. (<http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi>). Antalya, doğal plajları ve her mevsim güneşli ve ılıman iklimin mevcudiyeti ile uluslararası turizm açısından ilgi gören bir şehirdir. Antik Çağ, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ev sahipliği yapmış, nadide tarihi yapılarıyla, bu dönemlerin tarihi kalıntıları günümüze ulaşmış bir şehirdir. Turizm açısından gelişmiş bir bölge olan Antalya, Akseki, Alanya, Demre, Elmalı, Finike, Gündoğmuş, İbradı, Kalkan, Kaş, Kemer, Korkuteli, Kumluca, Manavgat, Serik çevre ilçelerine ve Muratpaşa, Konyaaltı, Aksu, Döşemealtı, Kepez merkez ilçelerine sahiptir. Antalya'da bulunan ve Katı' uygulamalarında yer verilen yapılarla ilgili bilgi vermek gerekmektedir.

3.3. Antalya'daki Tarihi Eser Örnekleri ve İlgili Kātua Örneği

3.3.1. Saat kulesi

Antalya şehir merkezinde bulunan, şehrin simgelerinden biri Saat Kulesi'dir. İlk olarak IX. yüzyılda Bizans Dönemi'nde yapılan şehir surlarının kuzey tarafında kare planlı inşa edilen kule, Osmanlı Dönemi'nde saat kulesi olarak kullanılmıştır. Antalya Saat Kulesi'nin, Sadrazam Küçük Sait Paşa tarafından, II. Abdülhamit'in tahta çıkışının 25. yılı için yapıldığı bilinmektedir (<https://antalya.com.tr/tr/kesfet/kaleici/saat-kulesi> Erişim Tarihi: 05.05.2024). Dönem haritalarına göre kesinlikle 1921'den önce inşa edilmiş olan Antalya Saat Kulesi'nin 1901'de veya bu tarihe yakın bir dönemde yapıldığını düşünmek makul olabilir. 1911'den sonra Antalya surlarının Kapıağzı ile Hasbahçe arasındaki bölümün yıktırılmasına bağlı olabileceği gibi muhtemel sebeplerle, II. Antalya Saat Kulesi'nin, kulenin güncel mevkiinden daha farklı bir yerde olduğu gerçeği, saat kulesinin inşa

tarihiyle ilgili bilinenlerin ve kulenin işleviyle ilgili ortaya atılan iddiaların gözden geçirilmesini gerektirecek niteliktedir (Dayar, 2024, s. 256) (Görsel 69).

Görsel 69. Antalya Saat Kulesi

Kaynak: <https://antalya.com.tr/tr/kesfet/kaleici/saat-kulesi>.

3.3.2. Yivli minare

Antalya'nın ilk Türk yapısıdır. Merkezde liman yakınındadır. Üzerindeki yazıta göre, Anadolu Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat'ın yönetimi zamanında (1219-1236) inşa edilmiştir. Tuğla ile örülen gövdesi, sekiz yarım silindirden oluşur. Bir Türk Beyliği olan Hamitoğulları zamanında, Tavaşi Balaban adlı bir mimar tarafından yapılmıştır. (<http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi>).

3.3.3. Hadrianus kapısı

M.S. 130 yılında yapılmış günümüzde “Üç Kapılar” olarak bilinen yapıdır. Kapının iç ve dış yüzeyleri birbirinin aynı yapıdadır. 1961 ve 1962 yılları arasında restore edilerek günümüz görünümüne kavuşmuştur. (Çimrin, 1999, s. 67).

3.3.4. Hıdırlık kulesi

Antalya Kaleiçi'nde, surların güneybatı köşesinde bulunmaktadır. 14 metre yüksekliğe sahip bu yapı, altı kare üstü silindir biçiminde M.S. 2. yüzyılda inşa edilmiştir. Alt katında küçük bir oda bulunan yapının iç kısmında yukarı çıkan merdivenler bulunmaktadır. Hıdırlık Kulesi, deniz feneri ve gözetleme kulesi amacı ile kullanılmıştır. Çimrin (1999), alt kat duvarlarında su sızmasından dolayı

kaybolmaya yüz tutmuş fresklerin bulunduğunu ve buranın kahraman birisine ait mezar olabileceğini belirtmiştir (Çimrin, 1999, s. 68). Roma Dönemi'nden kalan bu iki katlı anıtın, Romalı bir senatöre ait mezar olduğu bilgisi de bulunmaktadır (Dayar, 2024, s. 239).

3.3.5. Aspendos antik tiyatrosu

Serik ilçesinin Belkıs Beldesi'nde bulunan Aspendos antik kenti, Yunan efsanesine göre, Truva Savaşı'ndan sonra Pamphylia'ya gelen kahraman Mopsos liderliğindeki Argive kolonicileri tarafından kurulmuştur. Aspendos, bölgede kendi adına madeni para bastıran ilk şehirlerden biridir (<http://serik.gov.tr/aspendos> Erişim Tarihi: 05.05.2024). Dünya'da antik dönemden kalan nadide eserlerden olan Aspendos Antik Tiyatrosu M.S. 2. yüzyılda mimar Zenon tarafından inşa edilmiştir. 15-20 bin kapasitesi bulunan tiyatro, akustiği ile dikkat çekmektedir. Bu tiyatro Selçuklu Dönemi'nde kervansaray olarak kullanılmış, bu sayede günümüze kadar korunmuş biçimde gelmiştir. (Çimrin, 1999, s. 119). Aspendos Antik Tiyatrosu'nda Selçuklu Dönemi'nde yapılan onarımları, dış cephe dış cephenin ortasında bulunan anıtsal kapı eklentisinde ve cephesindeki koyu kırmızı zigzag desenli sıva kaplamada görmek mümkündür (<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/gezilecekyer/aspendos>; Erişim Tarihi: 05.05.2024). Aspendos Antik Tiyatrosu, günümüzde konserlere, opera ve bale festivallerine ev sahipliği yapmaktadır (Görsel 70).

Görsel 70. Aspendos Antik Tiyatrosu

Kaynak: <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/gezilecekyer/aspendos>.

3.3.6. Aspendos (Belkıs) su kemeri

Antalya'nın Serik ilçe sınırlarında bulunan diğer antik yapı, zamanında Aspendos şehrine su taşımak için yapılan Belkıs su kemeridir. Mühendislik harikası olan su kemeri şehre 25 km uzaklıktan Toros dağlarından ve vadilerden su getirmek için yapılmıştır. Mimari özellikleri ve yapılış teknikleri, su kemerinin M.S. ikinci yüzyılın ortalarına ait olduğunu göstermektedir (<http://serik.gov.tr/aspendos> Erişim Tarihi: 05.05.2024) (Görsel 71).

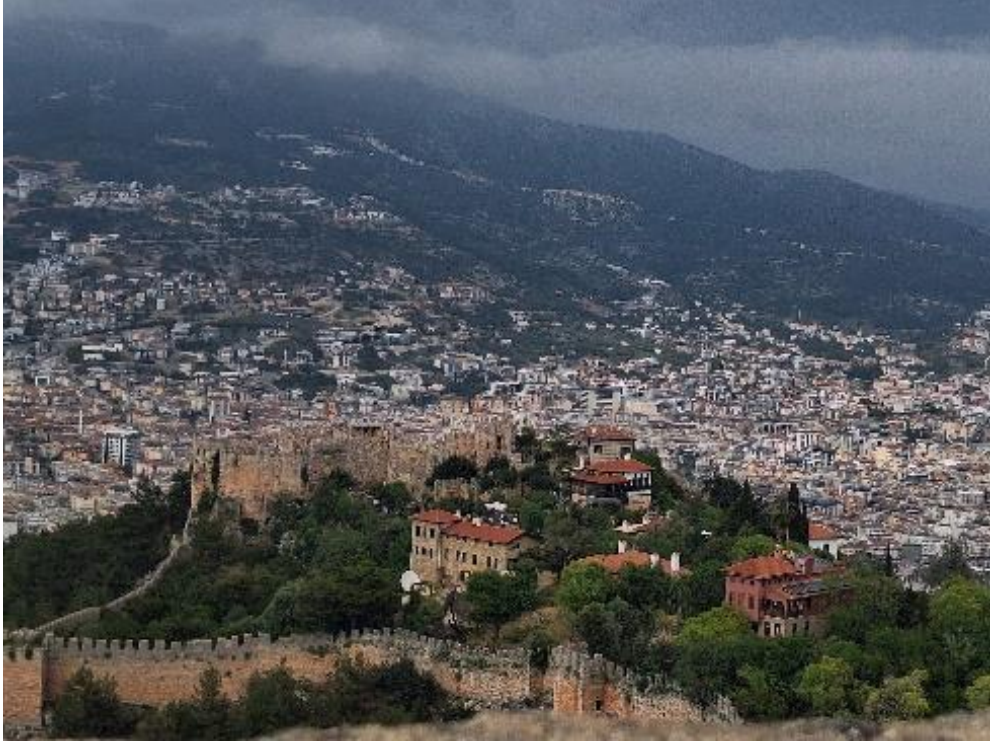
Görsel 71. Su Kemer

Kaynak: https://antalya.ktb.gov.tr/Eklenti/8697,619-dundenbuguneantalya-1cilt-serikpdf.pdf?0&_tag1=046D971CA6BBB243DFBCE1E3461476F95CBADC3D.

3.3.7. Alanya kalesi

Denizden ve karadan ulaşımı zor olması ve korunaklı yapısı nedeni ile günümüze kadar gelen nadir yapılardandır. Helenistik dönemden günümüze kadar Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde kullanılan bir yapıdır. Sur uzunluğu 6,5 kilometre olup, Kızılküle'den başlayarak planlı bir şekilde Ehmedek, İçkale, Adam Atacağı, Cilvarda Burnu üstü, Arap Evliyası Burcu ve Esat Burcuna

inerek Tophane ve Tersaneyi geçip başladığı yer olan Kızılkuile'de son bulur. Kalede, 140'ı bulan burçlar, içindeki 400'e yakın sarnıç, görkemli, yazıtlı ve bezemeli kapıları ile ilgi toplamakta ve dikkat çekmektedir (Görsel 72). (<https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/gezilecekyer/alanya-kalesi> Erişim Tarihi: 05.05.2024).

Görsel 72. Alanya Kalesi

Kaynak: Puran, 2024.

Alanya Kalesi; Bizans döneminde Kalonoros (güzel dağ) adıyla, gemiciler için önemli bir yer belirleme noktası ve Akdeniz'in en işlek limanı olmuştur. İçkale'deki kilise, Arap Evliyası, Cilvarda burnu üzerindeki manastır harabeleri ve Orta Hisar'dan İçkale'ye devam eden yuvarlak kuleli sur kalıntıları Bizans dönemine aittir. 1221 yılında Kalonoros; kalenin sahibi Kyr Vart tarafından Anadolu Selçuklu Sultanı I. Alaaddin Keykubat'a teslim edilir ve adı Alaiye olarak değiştirilir. I. Alaaddin Keykubat, büyük bir imar faaliyetine başlayarak, eski surları sağlamlaştırmış, yeni surlar inşa etmiş ve Alanya'ya en parlak dönemini yaşatmıştır. Bugünkü mevcut surlar, büyük sarnıçlar, Tersane, Kızılkuile, Tophane ve İçkale'deki saray kompleksi Alaaddin'in yaptırdığı eserlerden bazılarıdır. Ehmedek, Akşebe Mescidi, Andızlı

Camii, Selçuklu hamamı, Aşağı Kale hamamı da Selçuklu döneminde yaptırılmıştır. Yukarı Kale’de bulunan Süleymaniye Camisi, bedesten ile arasta ve geleneksel Alanya Evleri, Osmanlı dönemi mimarisinin önemli örnek eserleri olarak dikkat çekmektedir.

Alaiye; Cumhuriyet döneminde kenti ziyaret eden Mustafa Kemal Atatürk’ün isteği doğrultusunda Alanya adını alır. 1332 yılında İbn-i Batuta, buradaki kerestenin İskenderiye, Dimyat ve diğer Mısır şehirlerine ihraç edildiğini; 1650 yıllarına doğru Katip Çelebi, Alanya Kalesi’ni, ihtişam bakımından Bağdat kalesi ile mukayese ederek burada pamuk, ipek ve susam yetiştirildiğini; 1671 yılında Evliya Çelebi ise 300 ev bulunan Orta Hisar’da Süleymaniye Camisi’nin ve Akşebe Mescidinin, bir sarnıcın, avlusuz evlerin, Aşağı Kale’de 2 medresenin, 6 çocuk mektebinin, 3 hanın, 1 hamamın, 1 çeşmenin ve 150 dükkanın bulunduğunu, bütün sokakların merdivenli olduğunu, ulaşımın katır ve eşeklerle sağlandığını belirtmektedir (Görsel 73) (<https://www.alanya.bel.tr/S/415/Alanya-Kalesi> Erişim Tarihi: 05.05.2024).

Görsel 73. Selçuklu döneminde yapılan zikzak freskler

Kaynak: Puran, 2024.

3.3.8. Yanar taş

Antalya'nın Kemer ilçesinin Çıralı beldesinde bulunan “Yanar Taş” plajın kuzeyinde bulunmaktadır. Görülen bu alevler mitolojik efsanelere de konu olmuştur. Bu alevlerin yaklaşık olarak iki bin beş yüz yıldır çıkmasının nedeni çıkan gazın yüzde seksen yedisini oluşturan “metan” gazıdır. Bu gazın meydana gelmesinde bilimsel olarak, yüksek sıcaklık ile basınçla ve bakterilerin etkisiyle organik maddelerin parçalanması etkili olmaktadır. Yanartaş'ta ise ateşi besleyen metan gazı, kimyasal süreç içinde oluşan metandır. 2014 yılında bilim insanları Etiyopya ve Ionescu yaptıkları deney ile Yanartaş'ın altında bulunan ve nadir metallerden olan Rutenyum'un katalizör görevi yaparak metan gazının yüz derece altında sıcaklık oluşturduğunu bulmuşlardır (<https://www.bilimoloji.com/sonmeyen-ates-yanartas/> Erişim Tarihi: 05.05.2024).

3.3.9. Eğri göl

Eğri Göl, Antalya ve Konya sınırında, Torosların zirvesinde Geyik Dağları'nın eteğinde Taşeli Platosunda yer almaktadır. Denizden 2350 metre yükseklikte bulunan krater gölü bitki çeşitliliği ve endemik bitkileri ile dikkat çekmektedir (<http://www.gundogmus.gov.tr/egrigol> Erişim Tarihi:05.05.2024). Eğri Göl ve yaylası “Yedi ilçe yaylaları” olarak bilinen yaylaların ortasındadır. Manavgat, Alanya, Gazipaşa, Anamur, Hadim, Bozkır ve Gündoğmuş Yörüklerinin asırlardır uğrak yeridir (Görsel 74) (<https://gokonya.com/tr/egri-gol>).

Görsel 74. Eğri Göl

Kaynak: <http://www.gundogmus.gov.tr/egrigol>.

3.3.10. Titreyen göl

Manavgat ilçesinin Sorgun beldesinde bulunan Titreyen Göl, yaklaşık 3000 metre karelik alana sahiptir. Göl, karabataktan Pekin ördeğine kadar farklı türlerde pek çok kuşa ev sahipliği yapmaktadır. Gölün üzerinde rüzgâr etkisiyle titreşimler oluşmaktadır ki bu titreşimler sayesinde gölün adı verilmiştir (Görsel 75) (<https://www.goller.gen.tr/titreyengol.html>).

Görsel 75. Titreyen Göl

Kaynak: Puran, 2024.

3.3.11. Noel baba: Aziz Nikolaos

Tarihte Myra olarak bilinen Demre, Likya'nın önemli bir şehri olmuştur. Şehrin M.Ö. 5. yüzyılda kurulduğu düşünülmektedir. Roma döneminde sosyal yaşam merkezi olan Demre, Bizans Dönemi'nde dini ve idari yapıların merkezi konumu olmuştur. Piskoposluk merkezi de olan Myra'da St. Nikolaos IV. yüzyıl başında Piskopos olarak görev yapmış ve o zamandan sonra Myra, hep haç yolu yapılan bir yer olmuş, Hristiyan dünyasının her zaman ilgisini çekmiştir. Demre'de toprak seviyesinin yedi metre altında St. Nikolaos Kilisesi bulunmaktadır. St.Nikolaos'un kemikleri kilise içindeki mermer bir mezarda bulunurken, kemiklerinin büyük bir kısmı, İtalyanlar tarafından çalınmış ve Bari şehrine kaçırılmıştır. Kilise 1862 yılında Rus prens tarafından restore ettirmiş, kilise çanı ilave edilerek, kubbe haç tonoz ile

değiştirilmiştir. Noel Baba olarak bilinen St Nikolaos çocukların ve denizcilerin koruyucu azizi olarak bilinmektedir. Kemikleri günümüzde Antalya Müzesi'nde bulunmaktadır (<https://www.demre.bel.tr/8-tarihce.html>). Zengin bir ailenin çocuğu olan ve genç yaşta yetim kalan Aziz Nicholas, mirasını fakirlere vermiş, daha sonra hayatını bir rahip, daha sonra da bir piskopos olarak Tanrı'ya hizmet etmeye adanmıştır (Görsel 76) (<https://catholicsaintmedals.com/saints/st-nicholas/> Erişim Tarihi: 05.05.2024).

Görsel 76. St. Nikolaos Freski

Kaynak: <https://antalya.com.tr/tr/kesfet/tarih/tarihi-yapilar/st-nicholas-kilisesi>

3.3.12. Geleneksel Türk sanatında Antalya: Antalya Kātıa eser örneği

Antalya'nın yüzyıllardır süregelen tarihi, doğası ve yeryüzü şekilleri sanatkarlara farklı alanlarda ilham vermeye devam etmektedir. Nitekim, aşağıda bir kātıa örneği bulunmaktadır (Görsel 77). Antalya'nın endemik bitkilerinin Kati' tekniğiyle eserleştirilmesinden oluşan bir koleksiyon içerisinde Antalya merkez sınırları içerisinde kalan tarihi eserleri barındıran Kaleiçi silueti, Kati' tekniğiyle yorumlanmıştır.

Görsel 77. Antalya Endemik Bitki Örtüsü Ve Kaleiçi Silueti.

Kaynak: Puran, 2023.

3.4. Antalya Mitolojisi ve Efsaneleri

Antalya ile ilgili birçok efsane anlatılmaktadır. Çimrin (2014), Antalya efsaneleri, fetih destanları ve halk hikâyelerinden derlediği toplam yetmişaltı unsuru bir araya toplayarak kitaplaştırmıştır. Bu efsanelerden bilinen ve kaynaklarda yer alanları şöyle sıralayabilmek mümkündür: Antalya Kenti'nin Kuruluşu (Çimrin, 2014, s. 13), Bir Gemiye Bir Şehir (Çimrin, 2014, s. 13-16), Yivli Minare'nin Yapılış Öyküsü (Çimrin, 2014, s. 17-19), Saba Melikesi Belkıs'ın Kapısı (Çimrin, 2014, s. 20), Alanya'nın Fethi ve Bir Düğün Şenliği (Çimrin, 2014, 21-27), Alara Kalesi'nin Fethi, (Çimrin, 2014, s. 28-29), Er Pınarı (Çimrin, 2014, s. 29), Kadınyarı (Çimrin, 2014, s. 30), Demreli Noel Baba (Çimrin, 2014, s. 31-32), Noel Baba ve Üç Fakir Kız (Çimrin, 2014, s. 33-35), Aspendos Kralı'nın Kızı (Çimrin, 2014, s. 37-42), Yılanlar Padişahı ile Arılar Kraliçesi Balkız (Çimrin, 2014, s. 43-46), Antalya Körfezine Ait Efsane: Aya Yorgi ve Balıkçı (Çimrin, 2014, s. 47-48), Konyaaltı Plajı'ndan bir Efsane: Deniz Kızı Gorgona (Çimrin, 2014, s. 49), Kral Kızı Tamara ve Mimar Julius (Çimrin, 2014, s. 51), Asarçandırı Köyü Halkının Zekası Hakkında İki Halk Hikayesi (Çimrin, 2014, s. 52), Büyük Türk Denizcisi Barbaros'un Kardeşi Oruç Reis Antalya'da (Çimrin, 2014, s. 53-56), Sultan Abdal Musa Kimdir? (Çimrin, 2014, s. 57-58), Durdağ Efsanesi (Çimrin, 2014, s. 59), Yürüyen Taşlar (Çimrin, 2014, s. 59-60), Kafi Baba Dergahı (Çimrin, 2014, s. 61), Uçarsu (Çimrin, 2014, s. 62-64), Kaygusuz Abdal (Çimrin, t.y., s. 65-66), Alanya Beyi'nin Gaybı Araması (Çimrin, t.y., s. 67-70), Dionsos ve Semele (Çimrin, t.y., s. 72), Yanartaş ve Bellerophontes (Çimrin,

2014, s. 73- 78), Xanthos Antik Kenti ve Bellerophontes (Çimrin, 2014, s. 79-82), Kaptan Eudemos'un Gemisi (Çimrin, 2014, s. 83), Hyakinthos Adlı Gencin Sümbül Oluşu (Çimrin, 2014, s. 84), Adam Atacağı (Çimrin, 2014, s. 85), Eleni'nin Gözyaşları (Çimrin, 2014, s. 86), (Suad, 2014, s. 229-30), Kızlar Sivrisi (Çimrin, 2014, s. 87-89), Phaselis'in Kuruluş Efsanesi (Çimrin, t.y., s. 94), Eğri Göl (Çimrin, 2014, s. 100), Side'nin Kuruluş Öyküsü (Çimrin, 2014, s. 103) Yusufçuk (Çimrin, 2014, s.104-106), Kendine Aşık Bir Delikanlı: Nergis (Çimrin, 2014, s. 109-112), Kardelen (Çimrin, 2014, s. 113-118) Mustaaya Kayası (Çimrin, 2014, s. 119-121), Göçük Meryemlik Gediği (Çimrin, 2014, s. 113-118), Alı Taşı ve Kılıçkestiği (Çimrin, 2014, s. 123), Torosların Efsanesi (Çimrin, 2014, s.127-132), Gemicinin Aşkı Belcekız (Çimrin, 2014, s. 127-132), Manavgatlı Kadın Şair'in Şarkıları (Çimrin, 2014, s. 133- 134), Martı Kuşu (Çimrin, 2014, s. 135), Anamone, Dağ Lalesi (Çimrin, 2014, s. 136), Xanthos'un Kahraman Savaşçıları (Çimrin, 2014, s. 137-138), Ölümsüzlük Irmağı Xanthos ve Leto (Çimrin, 2014, s. 139-140), Defne Ağacı (Çimrin, 2014, s. 141-142), Alageyik ve Avcı Ali (Çimrin, 2014, s. 143-145), Çamın Gövdesindeki Sarıkız (Çimrin, 2014, s. 147-148), Daidala Kentinde Tanrıça Hera Şenlikleri (Çimrin, 2014, s. 149-151), Üç Erler (Çimrin, 2014, s. 152), Titreyen Göl (Çimrin, 2014, s. 152), Kayamezarındaki Hazine (Çimrin, 2014, s. 153-156), Kızın Tokuç Attığı Kaya (Çimrin, 2014, s. 157-158), Çamların Kurumazlığı (Çimrin, 2014, s. 158). Yedi Kardeşler ve Ülkerler (Sakaoğlu, 2017, s. 145-146), Eğri Göl Efsanesi (<https://www.turizmgunlugu.com/2022/08/06/antalyanin-7-sehir-efsanesi-nedir/>, Erişim Tarihi: 21.04.2024) ve son olarak Uyuyan Dev Dağ Efsanesi (<https://blog.kasrehber.com/kas-cukurbag-koyu-hakkinda-her-sey-uyuyan-dev-phellos-antik-kenti>, Erişim Tarihi: 21.04.2024). Bu unsurlardan yöreye ait yedi efsane, bir sonraki bölümde kâti sanat uygulamasında konu ve kompozisyon motivasyonu olarak seçilmiştir.

BÖLÜM 4: ANTALYA EFSANELERİNİN SANATSAL UYGULAMALARI

Bu bölümde Antalya mitolojisinden seçilen yedi adet efsanenin kâtiâ eser uygulaması sunulmuştur. Yedi adet eser yapımına karar verilmesi, araştırmacının bu efsanelerle ilgili bir koleksiyon başlangıcı yapma arzusundan doğmuştur. Bu efsanelerin seçiminde araştırma yaparken, sanatkârı duygusal ve düşünsel olarak etkileme durumları ve efsaneye konu olan coğrafyanın uluslararası bilinirliği (UNESCO Asil ve Geçici Miras Listesi'nde bulunma, vb.) gibi somut ve soyut durumlar birlikte göz önüne alınmıştır. İlgili yedi efsane belirlenmesinde, akademisyenlerle tartışılarak son karar verilmiştir. Buna göre seçilen yedi efsane şunlardır: Antalya'nın Kuruluş Efsanesi, Belkıs Efsanesi, Eğri Göl Efsanesi, Eleni'nin Gözyaşları Efsanesi, Noel Baba Efsanesi, Titreyen Göl Efsanesi ve Yanartaş ve Belerophontes Efsanesi. Buna göre, bölüm genelinde, öncelikle ilgili efsane anlatılacak, sonrasında ilgili kâtiâ sanat uygulamasının süreci betimlenecek ve görsellerle zenginleştirilecektir.

4.1. Antalya'nın Kuruluş Efsanesi

Antalya'nın Kuruluş Efsanesi anlatıma şu şekildedir:

Bergama kralı Attalos, askerlerine “... *yeryüzünün cennetini bulun*” buyruğunu vermiş. Bergamalı askerler her yeri gezmişler. Çubuk Beli olan yeri geçerek Toroslara gelene kadar kralın istediği bir yer bulamamışlar. Tepeleri karla kaplı Beydağları, el değmemiş ormanların yeşilliği, batan güneşin tutuşturduğu gümüş kıyıları ve denizin mavisi Bergamalı akıncıların soluklarını kesmiş. Toroslardan aşağı inip Antalya'nın bulunduğu körfeze gelince, gözlerini bu manzaradan ayıramamışlar. Kafilenin başkanı “*Şükürler olsun sana Zeus. Nihayet Attalos'un cennetini bulduk*” demiş. Kral Attalos bu cennet yeri kendi görmek istemiş ve Antalya'ya gelerek burada bir kent kurulması emrini vermiş. Bergamalılar bu kente kralları Attalos'un adına yakışan “Attaleia” adını vermişler. Türklerin gelmesi ile “Attaleia” ismi Stelia, Satalya, Adalya, ve Antalya olarak değişiklikler geçirmiş (Çimrin, t.y., s. 11-12; Çimrin, 2006, s. 34).

Görsel 78. Antalya'nın Kuruluşu Efsanesi Tasarımı

Kaynak: Puran, 2024.

Antalya'nın Kuruluşu Efsanesi'nin tasarımında (Görsel 78), sanatkar, Antalya'nın simge yerlerinden, Hıdırlık Kulesi, Üç Kapılar, Saat Kulesi ve Yivli Minare kompozisyona konu edilmiştir. Antalya'ya *yeryüzünün cennetini* bulma amacıyla gelen Bergamalı askerlerden yola çıkarak şehrin simge yapılarını ağaçlar içerisinde kompozisyon oluşturulmuştur. Selvi, çam ve defne ağaçlarının olduğu bu tasarımda, Antalya'ya özgü endemik bitkilerden şakayık çiçeği beyaz, kırmızı ve pembe olarak el yapımı Japon kağıdından katmanlı olarak kesilmiş ve muhallebi ile yapıştırılmıştır. Kompozisyon A4 kâğıdı boyutunda, 21 cm ve 29.7 cm ebatlarında tasarlanmıştır. Tamamlanmış ilgili sanat eseri Görsel 79'da bulunmaktadır.

Görsel 79. Antalya'nın Kuruluşu Efsanesi Katı' Uygulaması

Kaynak: Puran, 2024.

4.2. Belkıs Efsanesi

Bu efsaneye konu olan antik yapılarla ilgili içerik olarak benzer, sonuç olarak farklı iki efsane konusu kaynaklarda bulunmaktadır. Efsanenin birinde Aspendos şehri kralının Belkıs adında güzel bir kızı vardır. Kral şehir için faydalı olabilecek mimari yapıyı yapan kişi ile kızını evlendireceğini duyurur. Birçok mimar yapıları inşa ederler, fakat mimar iki kardeşin inşa ettiği eser, tiyatro ve su kemeri öne çıkar. Kral su kemerini beğenir ama adil karar vermek için diğer eseri de incelemek ister. Tiyatronun büyüklüğüne ve ses akustiğine hayran kalır. Sahne kısmından yere atılan madeni paranın sesinin üst katlardan duyulması krala fikrini değiştirmiştir. En üst sıralarda binayı incelemektedirken kral bir fısıltı işitir. Ses çok nettir. Kulağına çalınan ise “kızını benimle evlendirmelisin” cümlesidir. Başını sese doğru çeviren kral sahnede tiyatronun mimarını görür. Mimar sahneden kendisine fısıldamış, o ise en üst sıralardan bu fısıltıyı işitebilmiştir. Aspendos'un sesini çok uzaklara duyuracak bu

tiyatro Kralı çok etkiler; su kemerlerini seçecekken tercihini tiyatrodan yana kullanır ve kızını mimar Zenon ile evlendirmeye karar verir (<https://www.turkishmuseums.com/blog/detail/iki-mimarin-duellosu-bir-aspendos-efsanesi/10043/1> Erişim Tarihi: 05.05.2024). Diğer efsane anlatımı içerik olarak aynı fakat son kısmında kral kızını ikiye böler ve mimarlara taksim eder (Çimrin, 1999, s. 127).

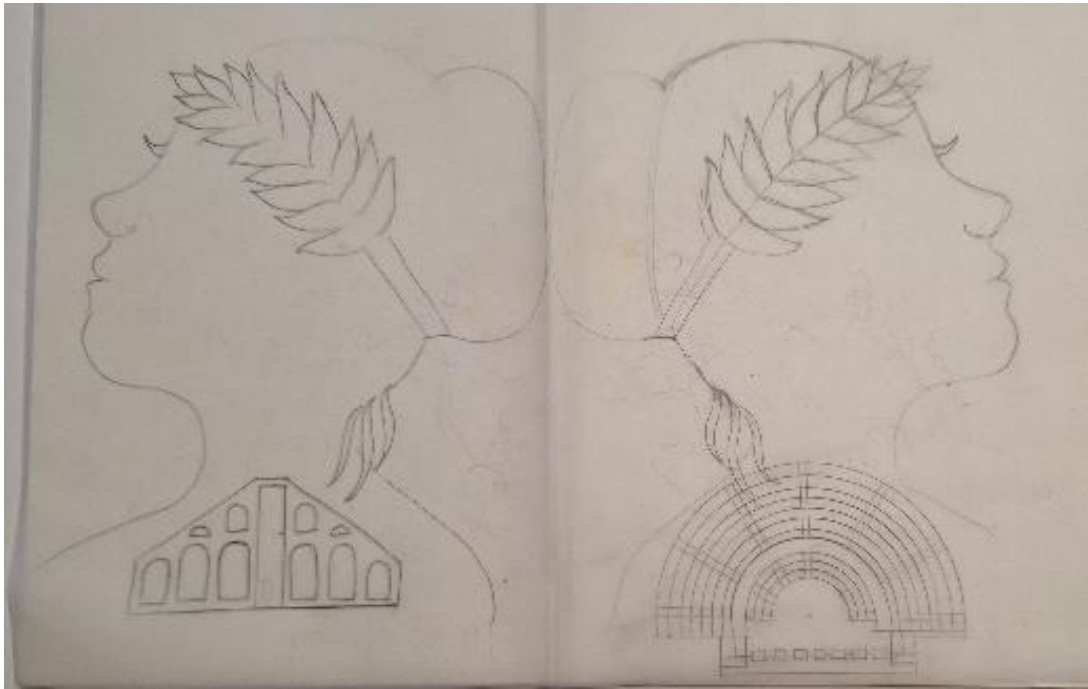
Aspendos ve Belkıs su kemeri ile ilgili başka bir efsane ise Selçuklu Dönemi'nden kalan “Yılanlar Padişahı ve Arılar Kraliçesi Balkız”dır. Bu efsanenin konusu şu şekildedir:

Yılanlar padişahı zamanında burada oturuyormuş. Arılar kraliçesi ise Toros dağlarında çam ve mersin kokulu ormanda yaşarmış. Yılanlar padişahı Arılar kraliçesini kış uykusundan uyanıp ilkbaharda ormanda dolaştığı sırada görmüş ve onunla evlenmek istemiş. Kraliçe bu isteği reddetmiş. Yılanlar padişahının yaşadığı yerin susuz, yeşilliklerin olmadığı, kayalık, çiçeksiz bir yer olarak düşünmüş ve orada yaşayamayacağını dile getirmiş. Buna üzülen padişah Arılar kraliçesinin yaşayabileceği bahçeli, havuzlu bir saray inşa ettirmiş ve Kapria Gölü üzerinden geçen su köprüsünü üç gün içinde yaptırmış. Kraliçeyi memnun edeceğini düşünen padişah kraliçeye haberler göndermiş ancak olumsuz yanıt alınca kraliçeyi kaçırıp Aspendos kentine getirerek, onunla evlenmiş. Balkız adında kızları olmuş ancak kraliçe ölmüş. Yılanlar padişahı kızı için bir saray yaptırmış ve kızının mermerden kabartmasını sarayın üstüne koymuş. Efsanede geçen köprü su kemeri, saray ise Belkıs Tiyatrosu'dur (Çimrin, 2014, s. 43-46).

Görsel 80. Aspendos Tiyatrosu

Kaynak: Puran, 2023.

Görsel 81. Belkıs Efsanesi Tasarımı.

Kaynak: Puran, 2024.

Aspendos (Görsel 80) ve Belkıs Efsanesi'nin konu olarak seçildiği kompozisyonda (Görsel 81), Belkıs kızın silüeti simetrik olarak yer almaktadır. Belkıs Su Kemer ve Aspendos Antik Tiyatrosu'nun çizimleri figürün üzerinde yer almaktadır. Araştırılan efsanede iki mimarın eseri karşısında hayranlık duyan kralın kızını ikiye bölerek mimarlara taksim etmesi üzerine bu çizim tasarlanmıştır. Belkıs'ın yaşadığı düşünülen Roma dönemine atıf yapılarak saçına defne yapraklarından taç eklenmiştir. Siluet olarak siyah el yapımı kâğıttan yalın kat kesilen desende, taç yeşil kâğıttan kesilerek hazırlanan muhallebi ile yapıştırılarak yerleştirilecektir. Kompozisyon A4 kâğıdı boyutunda, 21 cm ve 29.7 cm ebatlarında tasarlanmıştır. Tamamlanmış ilgili sanat eseri Görsel 82'de bulunmaktadır.

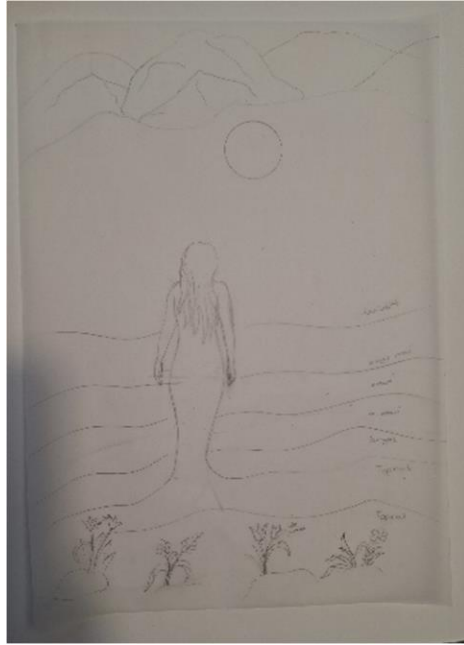
Görsel 82. Belkıs Efsanesi Katı' Uygulaması

Kaynak: Puran, 2024.

4.3. Eğri Göl Efsanesi

Eğri Göl efsanesi sevgiyle başlayıp hüznle biten bir hikâye içermektedir. Güzel bir kadın ve yiğit bir delikanlı birbirini sevmişler ve sözlenmişler. Evlenecekleri sırada delikanlı askere gitmiş ve uzun bekleyiş sonucunda delikanlının şehit haberi

gelmiş. Babası kızının evde kalmaması için, evlenecek birini bulmuş ve kızını nişanlayıp, düğün hazırlıklarını başlatmış. Fakat kadın hâlen sevdiğini özler dururmuş, gönlü de hiç razı değilmiş. Mecburiyetten gözü yaşlı şekilde ata binmiş. Bugünkü konumu ile Eğri Göl'ün yolunda at yavaşça ilerlerken, kadın ellerini göğe açarak “Allah’ım, ya beni suya sal sevdiğime varayım ya da kuş et salıver!” demiş. Bu sözleri söyler söylemez, kadıncağız suya dönüşmüş ve orada bir göl oluşmuş. Burası kervanların eğri büğrü duruşundan dolayı Eğri Göl olarak adlandırılır. Rivayetlere göre her cuma günü kadının suya dönüştüğü saatte gölden bir kıvılcım yükselir suya geri dönermiş (<https://www.turizmgunlugu.com/2022/08/06/antalyanin-7-sehir-efsanesi-nedir/> Erişim Tarihi: 21.04.2024).

Görsel 83. Belkis Efsanesi Katı’ Uygulaması

Kaynak: Puran, 2024.

Eğri Göl Efsanesi’nin tasarımında suya dönüşen kadın figürü kullanılmıştır (Görsel 83). Beyaz ve mavi rengin açıktan koyuya varan renklerinden oluşan kağıtlar dalga şeklinde kesilerek yapıştırılmıştır. Gölün üzerindeki ışık topu 22 ayar sürme altın ile oluşturulmuştur. Tasarımın altında bulunan çiçek demetleri göl etrafında yetişen endemik bitkileri tasvir etmektedir. Sarı, kırmızı renkte kağıtlardan lale, papatya çiçekleri kesilip muhallebi ile yapıştırılmıştır. Kompozisyon A4 kâğıdı boyutunda, 21

cm ve 29.7 cm ebatlarında tasarlanmıştır. Tamamlanmış ilgili sanat eseri Görsel 84’te bulunmaktadır.

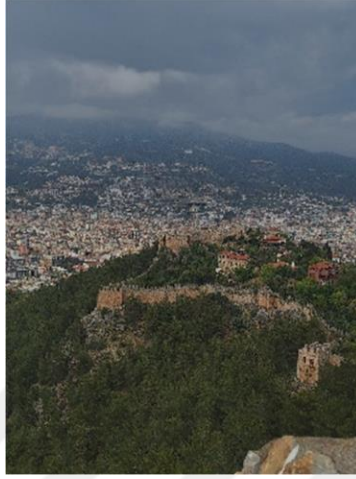
Görsel 84. Eğri Göl Efsanesi Katı’ Uygulaması

Kaynak: Puran, 2024.

4.4. Eleni’nin Gözyaşları Efsanesi

Alanya Kalesi (Görsel 85) ile ilgili geçen efsane Eleni ve Fakir Çoban Efsanesi’dir. Bu efsanede ülkesini yağmalayan korsan Vassili’den bıkan Bizans tekfuru Argiles’in, kızı Eleni’yi bu korsanla evlendirmek istemesi üzerine geçen bir konudur. Eleni fakir bir çobana gönül vermiştir. Vassili ile evlenmek istemeyen Eleni’yi babası Alanya’nın güzelliği karşısında etkilenerek hayata döneceğine ve Vassili ile evlenmeye karar vereceğini düşünerek, kalenin zindanına kapatmıştır. Damlataş kumsalına bakan küçük bir penceresi olan bu zindanda Eleni sürekli gözyaşı dökmüştür. Bu gözyaşlarının Alanya Kalesi’nden Damlataş kumsalına uzanan kıraç

tepeleri suladığına, nar, defne ve iğde ağaçlarının bu nedenle büyüdüğüne inanılmaktadır (Suad, 2014, s. 229-30). O zamanlardan bu zamanlara, her yağmur yağdığında etrafı defne kokusu sarsa Alanya halkı Eleni'nin ağladığını hissederlermiş (Çimrin, 2014, s. 86).

Görsel 85. Alanya Kalesi

Kaynak: Puran, 2024.

Görsel 86. Eleni'nin Gözyaşları Efsanesi Tasarım

Kaynak: Puran, 2024.

Eleni'nin gözyaşlarını içeren bu kompozisyonda (Görsel 86), Eleni silüet olarak kapatıldığı kale formunda ebru kağıdından kesilmiş, arka fonu olarak Eleni'nin üzüntüsünü tanımlayan siyah renkli kâğıt seçilmiş, aynı kâğıttan göz yaşı damlaları oluşturulmuştur. Alanya kalesinin denizi gören kısmını tasviren mavi ebrulu kâğıt seçilmiştir. Eleni'nin gözyaşlarının suladığı defne, iğde ve nar ağaçları tasarımları yapılarak kesilmiştir. Fil kağıtları boyanarak ağaç renkleri oluşturulmuştur. Ağaçların yaprakları için aslına uygun tonlarda renkli kağıtlar seçilerek kesimler yapılmıştır. Ağaçların gövdesi ağaç kabuklarının görünümünü vermek için kesilen kağıtlar ile dokular oluşturulmuştur. Kompozisyon A4 kâğıdı boyutunda, 21 cm ve 29.7 cm ebatlarında tasarlanmıştır. Tamamlanmış ilgili sanat eseri Görsel 87'de bulunmaktadır.

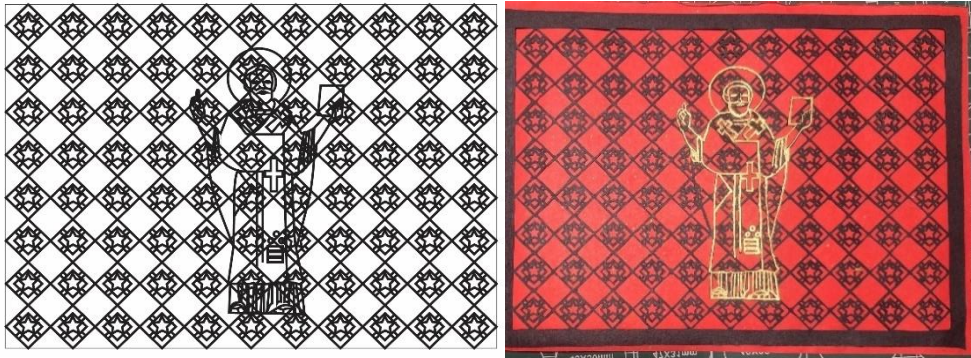

Görsel 87. Eleni'nin Gözyaşları Efsanesi Katı' Uygulaması

Kaynak: Puran, 2024.

4.5. Noel Baba Efsanesi

Patara’da varlıklı bir ailede doğan Aziz Nikolaus (Saint Nikola, Nikolaus veya Nicholas) iyi bir eğitim almış ve insanlara yardım etmekten geri durmayan bir insandır. Deniz yolculuğu sırasında çıkan fırtınadan onun duaları ile çıktıklarını düşünen insanlarca “Denizcilerin Azizi” olarak kabul edilmiştir. Birçok mucize gerçekleştiren Aziz Nikolaus, Myra Piskoposu olmuş, insanlara yardım etmeye devam etmiştir. (Çimrin, 2014, s. 32). Aziz Nikolaus'ın en iyi bilinen hikayesi, fakir bir ailenin kızlarının köle olarak satılması yerine evlenebilmesine yardımcı olmak için gizlice bacadan aşağıya altın dolu torbalar attığı hikayedir. O dönemlerde, kadının evlenebilmesi için damada çeyiz vermesi gerekiyordu. Çeyiz parası bulunmadığında, kadının evlenmeye uygun olmadığı düşünülür ve çoğu zaman köle olarak satılmış. Üç kızı olan adamın parası olmadığı için, kızlarının köle olarak satılacağı düşüncesiyle yardım için dua etmeye başlamış. Aziz Nikolaus adamın durumunu duymuş ve üç ayrı zamanda, adamın bacasına gizlice bir kese altın atmış. Altın dolu torbalar, aile bireylerinin yıkayıp şömine üzerine astıkları çoraplarına, ayakkabılarına düşmüş. Böylece adam, kızlarının evlenmek için ihtiyaç duyduğu çeyizi alarak onları köle olmaktan kurtarmış. (<https://catholicsaintmedals.com/saints/st-nicholas/> Erişim Tarihi: 05.05.2024; Çimrin, 2014, 33-34).

Görsel 88. Noel Baba Efsanesi Tasarımı

Kaynak: Puran, 2024.

Noel Baba efsaneli konulu tasarımda (Görsel 88) geometrik desenler ve Demre’de bulunan Aziz Nikolaus’un heykeli konu olarak seçilmiştir. Dünyada Noel Baba olarak bilinen Aziz Nikolaus, hediye vermeyi sevdiği ve birçok insana gizli

olarak hediyeler sunduğu için geometrik desenin ana şemasını hediye paketine benzediği için kare oluşturmuştur. Karelerin kenarlarında kurdeleye benzetilen küçük dikdörtgenler bulunmaktadır. Aziz Nikolaus hediyeleri ve yardımları gizlice insanların kapısına, penceresine ve bacasına geceleri bıraktığı için yıldız deseni karelerin ortasına yerleştirilmiş ve dijital ortamda çizimleri yapılmıştır. Kompozisyonun ortasına Aziz Nikolaus'un heykeli bulunmaktadır. Yalın kat kesimin yapılacağı kâğıt seçiminde siyah el yapımı asitsiz kâğıt değerlendirilmiştir. Siyah kâğıt üzerine, dijitalde çizimi yapılan kompozisyonun çıktısı alınarak, yapıştırılmış, kretuar bıçağı ile kesimi yapılmıştır. Genel kanı olarak Noel Baba, kırmızı elbise ile bağdaştırıldığından kesilen desenin arka fonunda kırmızı el yapımı kâğıt kullanılmıştır. Aziz Nikolaus, Demre'de bulunan kilise fresklerinde ve heykelinde başının üzerinde hale ile tasvir edilmiştir. Aziz olarak tasvir edilen bu figür kompozisyon da 22 ayar sürme sarı altın ile belirginleştirilmiştir. Kompozisyon A4 kâğıdı boyutunda, 21 cm ve 29.7 cm ebatlarında tasarlanmıştır. Tamamlanmış ilgili sanat eseri Görsel 89'da bulunmaktadır.

Görsel 89. Noel Baba Efsanesi Katı' Uygulaması

Kaynak: Puran, 2024.

4.6. Titreyen Göl Efsanesi

Bu efsaneye göre, Titreyen Göl (Görsel 90) civarında yaşayan bir balıkçı varmış. Balıkçı göldeki kuşları ve ördekleri beslermiş. Gölün üzerindeki kuşlar yaşlı balıkçıyı görünce hemen kanatlarını çırparak yaşlı balıkçının yanına doğru gelirlermiş. Bir gün, Titreyen Göl’de avlanan bazı balıkçılar gölde yaşayan ördekleri vurmuşlar. Bunu gören balıkçı hemen avcıların üzerine doğru yürümüş ve onları ördekleri avlamaktan vazgeçirmek için uğraşmış. Avcılar yaşlı balıkçıyı itmişler ve vurdukları ördekleri almaya çabalamışlar. Bunu gören bütün kuşlar kanatlarını çırpmaya başlamışlar ve büyük bir hortum oluşturmuşlar. Bu hortumu gören avcılar hemen Titreyen Göl’den kaçmışlar. Bu efsane yaşandıktan sonra göl devamlı olarak titremeye başlamış. Bu yörede yaşayan insanlar, gölün üzerindeki titremeyi görünce, kuşların yaşlı balıkçıya ağlaması şeklinde yorumlamışlar. Böylelikle gölün ismi Titreyen Göl olarak kalmış (<https://www.goller.gen.tr/titrengol.html>).

Görsel 90. Titreyen Göl

Kaynak: Puran, 2024.

Görsel 91. Titreyen Göl Efsanesi Tasarım

Kaynak: Puran, 2024.

Bu efsanenin tasarımında avcı, balıkçı ve hortumu oluşturan ördek sürüsü kompozisyonu oluşturmuştur (Görsel 91). Sağ tarafta balıkçı balık yakalarken, sol tarafta avcı ördekleri hedef almakta, ördekler kanatlarını çırparak hortumu oluşturmaya başlamışlardır. Tasarım eskize çizilmiştir. Tasarım öğeleri ayrı ayrı tekrar eskize çizilerek ve renkli kağıtlar üzerine yapıştırılarak kesimleri yapılmıştır. Balıkçı, avcı el yapımı siyah kâğıt üzerine yalın kat olarak, Titreyen Göl'ün dalgaları çentik atılarak kesilmiştir. Ördekler beyaz olarak kesilip yapıştırılmıştır. Sazlıklar yeşil renkte kesilip tasarıma yapıştırılmıştır. Kompozisyon A4 kâğıdı boyutunda, 21 cm ve 29.7 cm ebatlarında tasarlanmıştır. Tamamlanmış ilgili sanat eseri Görsel 92'de bulunmaktadır.

Görsel 92. Titreyen Göl Efsanesi Katı' Uygulaması

Kaynak: Puran, 2024.

4.7. Yanartaş ve Belerophontes Efsanesi

Bu efsaneye göre, Ephyra Kralı Glaukos'un oğlu Hipponoes, bir av partisinde kardeşi Belleros'u öldürür ve "Belleros'u Yiyen" anlamına gelen Bellerophontes adını alır. Ephyra'dan sürülen Bellerophontes, Argos kralına sığınır. Kendisine sığınan bu genci öldürmeyi kendine yakıştıramayan Argos Kralı onu Likya Kralı'na gönderir. Likya Kralı acımacak haldeki bu genci öldürmek istemez ve onu Olympos dağında yaşayan arslan başlı, keçi gövdeli, yılan kuyruklu ve ağızdan alevler saçan canavar Chimera ile dövüşmeye gönderir. Bellerophontes, Pegassos adlı kanatlı atına binerek Chimera ile savaşmaya gider. Chimera saldırdığında Pegassos havalanır ve Bellerophontes yere inerken mızrağı ile canavarı yerin yedi kat dibine gömer. Fakat Chimera yerin yedi kat altından alevler saçmaya devam eder. Anadolu'da binlerce yıldan beri anlatılagelen ve Homeros'un bize bu şekilde aktardığı efsaneye göre hala yanan alevler, Chimera'nın yerin yedi kat dibinden fişkıran alevleridir. Bellerophontes'in zaferini kutlamak amacıyla Olympos'ta bir yarış düzenlenir. Atletler, Chimera Kutsal Ateşi ile meşalelerini tutuşturarak Olympos kentine koşarlar.

Böylece, daha sonraları değişik spor dallarının eklendiği ve birkaç gün süren Olimpiyat Oyunları'nın Anadolu'daki ilk örneği gerçekleşmiş olur (<https://www.kemer.bel.tr/tr/tarihi-yerler/cirali-yanartas.html>; Erişim Tarihi: 05.05.2024; Çimrin, 1999, s. 173-176; Çimrin, 2014, s. 73-178). Başka bir versiyonda, Bellerophontes'in Chimera'yi mağara içerisinde savaşıarak öldürdüğü hikâye edilmektedir (Kip Baker, 2011, s. 234-235) (Görsel 93).

Görsel 93. Yanar Taş

Kaynak: <https://www.kemer.bel.tr/tr/tarihi-yerler/cirali-yanartas.html#gallery-6> .

Görsel 94. Yanartaş Efsanesi Tasarım

Kaynak: Puran, 2024.

Yanartaş efsanesinin kompozisyonunda (Görsel 94) efsane metnine bağlı kalınarak, Pegasus, Chimera ve Bellerophontes çizimleri eskiz üzerinde betimlenmiştir. Pegasus beyaz kâğıttan katmanlı olarak kesilmiştir. Yularları 22 ayar sürme sarı altın ile belirginleştirilmiştir. Chimera siyah el yapımı kâğıt üzerine çizilerek kesilmiştir. Aslan başlı kısmı katmanlı olarak kızıl kahve tonlarında boyanan fil kağıdından kesilerek oluşturulmuştur. Aslanın ağzından çıkan alev, kırmızı, turuncu ve sarı kâğıttan kesilerek oluşturulmuş, ilk alevin çıkış noktasına altın sürülerek parlaklık kazandırılmıştır. Chimera'nın keçi baş kısmı siyah olarak bırakılmış, keçinin boynuzu ve gözleri 22 ayar sürme altın ile boyanmıştır. Kompozisyon A4 kâğıdı boyutunda, 21 cm ve 29.7 cm ebatlarında tasarlanmıştır. Tamamlanmış ilgili sanat eseri Görsel 95'te bulunmaktadır.

Görsel 95. Yanartaş Efsanesi Katı' Uygulaması

Kaynak: Puran, 2024.

SONUÇ

Bu çalışmanın girişinde bahsedildiği gibi, çalışmanın amacı geleneksel Türk sanatlarından olan Katı' sanatının gelişimi ve sanat eseri üretimi sürecini detaylandırarak alanyazına kazandırmaktır. Bu amaçla bu çalışma dört bölümden oluşmuştur ve bölüm bulguları birbiriyle ilişkilendirilerek ortaya konulmuştur. Yazar, birden fazla perspektif ve anlayışı bünyesinde birleştirerek hem eklektik hem de çoklu yöntem kullanılan bir çalışma ortaya koymuştur. Araştırmanın birinci ve üçüncü bölümlerinde yazar, araştırmacı kimliğini öne çıkarmış olup, ikinci ve dördüncü bölümde ağırlıklı olarak sanatkâr kimliğiyle çalışma sürdürülmüş, Antalya efsanelerini içeren kompozisyonlar araştırmacı tarafından tasarlanmış ve katı' uygulamaları gerçekleştirilmiştir. Böylece yazar, bilimsel ve sanat yaratıcılığını birlikte geliştirmeyi hedeflemiştir. Ayrıca, yazar, çoklu araştırma yöntemlerini birbirini tamamlayıcı şekilde farklı bölümlerde kullanmıştır.

Birinci bölümde, Katı' sanatının tanımı, tarihi, dünyadaki ve geleneksel Türk sanatlarındaki gelişimi, alanyazın taraması ve görsel araştırma ve incelemesi ile detaylandırılmıştır. Buna göre, dünyada farklı amaç ve kapsamlarda kullanılan Katı' sanatının, geleneksel Türk sanatında saray kitap süsleme sanatlarında daha çok doğayla iç içe formlar oluşturularak bu tekniğin kullanıldığı bulunmuştur. Sonraları, kâğıdın, halkın kullanımına açılmasıyla bu sanatın daha çok halk sanatı olarak ilerlediği görülmekle beraber, Osmanlı'dan Avrupa'ya bu sanatın ilerlemesi düşünüldüğünde, geleneksel Türk sanatlarında Katı' sanatının önemli bir kültürlerarası köprü kurduğu ve bu sanat pratiğinin kendine has bir usul, erkan ve düzeninin olduğu söylenebilir. Modern sanatta Katı' tekniğinin farklı sanat pratikleriyle birleştirilerek kullanıldığı görsel ve interaktif sanat eserleri mevcuttur. Bu tekniğin modern sanatta yerinin korunması amacıyla halkın farklı kesimlerine ulaşması adına sanatkârlar ve kanun yapıcılarının ortak çalışmalarıyla eğitim programları düzenlenmiş olup, farklı proje ve uygulamaların devam ettiği görülmektedir. İlerideki araştırmacı veya sanatkârların bu karma veya çoklu formları incelemeleri ve yaratıcılıklarını özgür bırakarak Katı' sanatının farklı sanat formlarıyla halkın farklı kesimlerine ulaşmaları ve halkın da sanatın iyi oluşluğu olumlu etkileyen etkilerinden faydalanması gibi gelecek çalışmalar için fikir verici olabilir.

İkinci bölümde, sanatkâr Dürdane Ünver'in yaşamı, sanatı ve Katı' sanatına katkıları hem alanyazın taraması hem de sanatkâr ile yapılan görüşme ile ortaya konulmuştur. Bulgulara göre, Dürdane Ünver, farklı kimlik şapkaları kullanarak Katı' sanatına birçok katkıda bulunmuştur. Sanat yaklaşımının özgür formlarda oluşu, Katı' sanatını modernize edişi ve sanata saygısı ve çalışmalarındaki özveriyle uluslararası tanınırlığı ve üretkenliği dışında, sanatkârın öğrenci yetiştirmesi, Katı' sanatı eğitim programı hazırlaması, Sevgi Evi'nden gelen gençlerle yaptığı çalışmalar gibi bu tekniğin görünürlüğünü arttıran projeleriyle halk ve sanat arasındaki görünmez çizginin blurlaşmasını sağlamıştır. Buna göre, sanatkâr, geleneksel Türk sanatlarından olan Katı' sanatının geleneksel formunun çağdaştırılarak günümüz halk sanatlarında kullanılmasına devam etmekte önemli rol oynamıştır. Gelecek çalışmaların, sanatkârın detaylı bir şekilde sanatının inceliklerini anlattığı görüşme temel alınarak, Katı' sanatını gelecek kuşaklara ve günümüze entegre edebilecekleri veya kendi yaratıcılıklarını ve stillerini oluşturmada baz olarak kullanabilecekleri bu çalışmada öngörülmektedir.

Üçüncü bölümde Antalya mitolojisi konusu, alanyazın taraması ve görsel araştırma ve incelemesiyle detaylandırılmıştır. Buna göre, tarihte birçok uygarlığa ev sahipliği yapan ve antik çağdan zamanlara kadar “dünyanın cenneti” olarak tasvir edilen Antalya'nın doğal güzellikleri ve tarihinin birçok mite konu olduğu görülmektedir. Dünyada ender rastlanan mavi bayraklı sahilleri veya dört mevsimin bir arada yaşanabildiği doğal güzellikleri gibi turistik özelliklerinin yanında, UNESCO geçici ve asil kültür mirasları gibi tarihi zenginlikleriyle Antalya'nın dünyada bilinirliğinin arttırılabilirliği bu çalışma içerisinde seçilmesinin nedenlerinden birisidir. Zira, antik çağdan günümüze gelen tarihiyle disiplinlerarası çalışmaların odağında olan bu şehir, mitleriyle de anlatılagelen tarihin sembollerinden olmuştur. Buna göre Antalya mitolojilerinin Türk ve dünya genelinde farklı çalışmalarda görünürlüğünün ileride arttırılabileceği öngörülmektedir.

Dördüncü bölümde, birinci, ikinci ve üçüncü bölümde oluşan bulgulardan hareketle, yani bilimsel yaratıcılık, sanatsal yaratıcılığa doğru genişletilerek, uygulamalı sanat eserleri yer almıştır. Buna göre önceki bölümlerde oluşan görsel ve yazınsal bilgilerin ışığında, yedi mit seçilerek sanatsal üretim yapılmıştır. Önceki

bölümün bulgularına hareketle, Antalya'nın hem tarihi hem de günümüzdeki kozmopolit ve çokuluslu yapısı dikkate alınarak, Antalya mitleri sanatsal eserlerle yeniden yaratım sürecine girmiş, böylece Antalyave Katı' sanatının çağdaştırılmış versiyonları sanatkâr gözünden, bu konularla ilgilenenlere sunulmuştur. Bu durum hem Antalya'yı ziyaret eden yerli yabancı turistler, hem de güncel olaylar çerçevesinde burada yaşamayı seçen Antalya'nın yerlisi olmayan yeni yerleşen bireylerin, burayı içselleştirme süreçleri açısından önemli olabilir. Bu çalışmanın, araştırmacılara da farklı perspektifleri ve anlayışları bir arada yaratım sürecinde kullanma konusunda gelecek nesillere yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Katı' sanatının, günümüz gelişmeleriyle modernleşerek uzun soluklu bir toplumsal ve sanatsal değer olarak yeniden canlandırılması açısından bu çalışmanın sonraki araştırmacı ve sanatkarlara ilham olacağı düşünülmektedir. Derlenen bilgiler, görseller ve sanat uygulamaları sayesinde hem bilimsel hem de sanatsal yaratıcılığın birlikte yeniden üretim konusunda ufuk açması beklenmektedir. Son olarak, halk sanat olarak tabir edilen bu sanat dalının, disiplinler arası ve çoklu tekniklerle sanat içerisinde kullanılarak, halkın farklı kesimlerine ulaşabilmesi için daha fazla çalışma ve uygulamanın günümüzde yer alması gerekliliği vurgulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Açıkgözoğlu, A. S., ve Yurdakul, E. (2022). Ahmed Kütüphanesi'nde kâğıt oyma tezyinatlı fener. *Millî Saraylar*, 22, 64-79.
- Alpaslan, İ. (1992). "Saim Sakaoğlu ile Efsane Üzerine Bir Konuşma", *Milli Folklor Yayınları*, S. 13, s. 32-35, Ankara.
- Atasoy, N. (2002). *Hasbahçe, Osmanlı Kültüründe Bahçe ve Çiçek*. (1. Basım). İstanbul: Aygaz- Koç Yayınları.
- Ayan Birol, İ, (2017). *Türk Tezyini Sanatlarında Desen Tasarımı Çizim Tekniği ve Çeşitleri*. 9. Baskı. İstanbul: Kübbealtı.
- Aydın, Ö., & Puran, F. (Kasım, 2023). Katı' sanatının farklı ülkelerdeki uygulama biçimleri. *Uluslararası Güzel Sanatlar Sempozyumu bildirisi*, Sandıklı, Afyonkarahisar.
- Bal Hatunoğlu, N. (2023). *Hatay Efsanelerine Sembolik Yaklaşım*, Doktora tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (788995).
- Çağman, F. (2005). "Katı" mad. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. (c. 25, s. 32-35). İstanbul.
- Çelepi, M, S. (2015). Teke Yöresi Efsanelerinin Yaratılma Estetiği ,*Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3), 1166-1187.
- Çimrin, H. (2014). *Antalya Efsaneleri*. Antalya: Antalya Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Çimrin, H. (1999). *Antalya Tarihi ve Turistik Rehberi*. Antalya: Akdeniz Kitabevi.
- Çimrin, H. (2006). *Bir Zamanlar Antalya, Tarih Gözlem ve Anılar*. (3. Basım). Antalya: ATS (Antalya Ticaret ve Sanayi) yayınları.
- Dayar, E. (2024). "1905 Haritalarında Antalya Kaleiçi ve Çevresi", *Art-Sanat*, 21(2024): 229–260. <https://doi.org/10.26650/artsanat.2024.21.1240796>.
- Eryılmaz, B. (2015). *Londra-British Müzesinde Bulunan Mundy Albümü içindeki Katı' Ve Minyatür'lerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Eryılmaz, B. (2022). 17. Ve 18. Yüzyıl Osmanlı Kitap Sanatlarında Çiçek Motiflerinin Katı' Sanatında Yorumlanması. (Sanatta Yeterlik). Hacı Bayram Veli Üniversitesi. Ankara.
- Eryılmaz, B. (2023). *Türk Kültüründe Ağaç ve Fatih Albümündeki Kâğıt Oyma Ağaçlar*. Motif Akademi Halk Bilimi Dergisi, 16(42), 619-637.
- Fey, C. (2011) *The Cut (Refiguring Traditional Chinese Paper-Cutting)*. Master Of Art And Design.

- Frackiewicz, B. (2020). Polish papercutting: Can a 19th-century folk art be re-envisioned for the 21st century?. *The Journal Of New York Folklore*, 46(3-4), 36-39.
- Gültepe, N. (t.y). Türk Mitolojisi, Yeni Araştırmalar Işığında (2. Baskı). İstanbul: Resse Yayınları.
- Hamilton, Edith (1946). Mitologya. (Ü. Tamer, Çev). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özdemir, M. (2012). Türk Kitap Süsleme Sanatlarında Uygulanan Katı Tekniğinin Deri Ürünlerde Kullanımı, Akdeniz Sanat Dergisi. Cilt 5, Sayı 10.100-110.
- Kardeniz Yağmur, S. (2018). Efsane ve Mitoloji Üzerine Genel Bir Değerlendirme ve Efsane Mitoloji İlişkisi, Asia Minor Studies, 6(12) 312-328.
- Keser, A. (2017). Nazilli Bölgesi Efsane ve Memoratları, Yüksek lisans tezi, YÖK Tez Merkezi veri tabanından erişildi (480789).
- Kip Baker, E. (2011). Antik Yunana ve Roma Hikayeleri. (O Aydın, Çev.). İstanbul: Altın Bilek Yayınları.
- Köylü, S. (2021). Katı' Sanatı ve Çağdaş Yorumcularından Emel Nurhan Ogan. (Yüksek Lisans Tezi). Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kırşehir.
- Küçük, Z. (2015). Katı' Sanatı Öğretim Modülünün Oluşturulması (Mehmet Selim Divanı Örneği. (Yüksek Lisans Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Luthi, M. (1995). Masalın efsane, menkıbe, mit, fabl ve fıkra gibi türlerden farkı. (Çev. Sevgül Karasubası), *Milli Folklor*, 25, 66-68.
- Mahliza, F., Wahyuni, P, D., Pernamasari, R. (2018). Decoupage Creation Training For Empowering Women At Rprtra Mahkota Meruya Selatan. ICCD (International Conference on Community Development), 1 (1), 454-459.
- Melichson, H. (2011). *The art of paper cutting*. Quarry Books.
- Mesara, G. (1991). Türk Sanatında İnce Kâğıt Oymacılığı (Katı'). Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Morçay, S. (2014). Türk Sanatında Katı'. (Yüksek Lisans Tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü. İstanbul.
- Ogan, N. (2013). Kâti' Sanatı ve Kâti' Sanatındaki Grafik Düzen. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. İstanbul.
- Ouyang, J.ve Chandhasa R. (2022). Research on the value and significance of Chinese traditional paper cut techniques and apply to the product. *Journal of Positive School Psychology*, 6(11), 2759-2767.

- Ovalıoğlu, İ., (2007). Arşivin Rengi, Osmanlı Belgelerinde Ebru ve Etiket. Birinci Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Öz Çelikbaş, E. Ö. (2019). Dışavurumcu sanat terapisinde resim terapisi alternatif uygulamaları: Origami kirigami ve kat-ı sanatı örnekleri. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi E-Dergisi*, 6(2), 48-60.
- Sakaoğlu, S. (2017). 1001 Türk Efsanesi. (7. Baskı). İstanbul: Akçağ Yayınları.
- Sarica, S. (2015). *Endüstriyel ve grafik tasarım bağlamında kağıt sanatları ve bir uygulama örneği* (Master's thesis, Güzel Sanatlar Enstitüsü).
- Singh, A. (2022). Transformation of ‘Sanjhi’ art. *International Journal of Home Science* 2022; 8(2): 348-353.
- Suad, A. (2014). Mitolojik Aşk Efsaneleri. Ankara: Tutku Yayınevi.
- Stankevich, M. (2008). Papercuts and artificial flowers: A comparative aspect. *Art Studies: Collection*. 49-62.
- Türkoğlu, M.N. (2011). Türk Katı’ Sanatı ve Sanatçılarından Örnekler. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü El Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı Geleneksel Türk El Sanatları Bilim Dalı. Ankara.
- Uysal, M. (t.y.). Antalya Dünü Bugünü. Antalya: Paloma Yayınevi.
- Wang, X. (2013). Lucky Motifs in Chinese Folk Art: Interpreting Paper-cut from Chinese Shaanxi. *Asian Studies I (XVII)*, 2 (2013), pp. 123–141.
- K.K. Dürdane Ünver, 1948, Lisans, Katı’ Sanatçısı.
- Katı Örnekleri: Fidan Puran, 1977, Lisans, Öğrenci.
- Çevirmen: Hatice Uyanık, 1987, Ph.D., Akademisyen.

İnternet Kaynakları

- https://www.youtube.com/watch?v=F8PC_pX_nTE Erişim: 19.05.2023.
- <https://www.youtube.com/watch?v=BexN2M3omWI> Erişim: 19.05.2023.
- <https://www.youtube.com/watch?v=nBRbewTtgok> Erişim: 19.05.2023.
- <https://www.turizmgunlugu.com/2022/08/06/antalyanin-7-sehir-efsanesi-nedir/> Erişim Tarihi: 21.04.2024.
- <https://blog.kasrehber.com/kas-cukurbag-koyu-hakkinda-her-sey-uyuyan-dev-phellos-antik-kenti> Erişim Tarihi: 21.04.2024.
- https://www.britishmuseum.org/collection/object/A_1919-0101-0-230-1 Erişim Tarihi: 02.05.2024.
- Efsane: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 04.05.2024.
- Mitoloji: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- Antalya: <http://www.antalya.gov.tr/kaleici> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- Antalya: <http://www.antalya.gov.tr/antalya-tarihi> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- Saat Kulesi: <https://antalya.com.tr/tr/kesfet/kaleici/saat-kulesi> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/gezilecekyer/aspandos> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- https://antalya.ktb.gov.tr/Eklenti/8697,619-dundenbuguneantalya-1cilt-serikpdf.pdf?0&_tag1=046D971CA6BBB243DFBCE1E3461476F95CBADC3D Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <http://serik.gov.tr/aspandos> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://www.kemer.bel.tr/tr/tarihi-yerler/cirali-yanartas.html> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://www.bilimoloji.com/sonmeyen-ates-yanartas/> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <http://www.gundogmus.gov.tr/egrigol> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/antalya/gezilecekyer/alanya-kalesi> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://www.alanya.bel.tr/S/415/Alanya-Kalesi> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://gokonya.com/tr/egri-gol> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://www.goller.gen.tr/titreyengol.html> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://www.demre.bel.tr/8-tarihce.html> Erişim Tarihi: 05.05.2024.
- <https://catholicsaintmedals.com/saints/st-nicholas/> Erişim Tarihi: 04.05.2024.

EKLER

EK-1: ETİK BEYANI

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırladığım bu Tezde

- Tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez çalışması olarak sunmadığımı, beyan ederim.

...../...../.....

(İmza) Fidan PURAN

EK-2: TEZ ORJİNALLİK RAPORU

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez Başlığı: Katı' Sanatında Dürdane Ünver'in Yeri Ve Sanatsal Uygulamaları

Yukarıda başlığı verilen Tezimin tamamı Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Formları) Kontrol sonucunda (kaynakça hariç) aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası

Akdeniz Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (tarih gg/aa/yyyy)

İmza

Fidan PURAN

Öğrenci No: 202253005003

Anasanat/Anabilim Dalı: Halı, Kilim ve Eski Kumaş Desenleri Anasanat Dalı
Program (İşaretleyiniz)

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Dr. Öğr. Üyesi Zülbiye SEVGİLİ POLAT, İmza)

EK-3: Master's/Proficiency in Art/PhD
Thesis/ Art Work Report Originality Report
AKDENİZ UNIVERSITY
Institute of FineArts

Title: The Importance and Artistic Applications of Dürdane Ünver in Kati' Art

The whole thesis/art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. (Tez 106, Tez 206, Tez 010 Forms) According to the originality report, obtained data are as follows.(Bibliography excluded)

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID

I declare that I have carefully read the Akdeniz University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval.
(date dd/mm/yyyy)

Student No.:202253005003

Signature

Department: Carpet-Kilim and Antique Fabric Patterns

Fidan PURAN

Program/Degree (please mark):

Master's	Proficiency in Art	PhD	Integrated Phd

SUPERVISOR APPROVAL

APPROVED.

(Dr. Öğr. Üyesi Zülbiye SEVGİLİ POLAT, Signature)

EK-4: YAYIMLAMA VE FİKRÎ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Akdeniz Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. (1)

☐ Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

...../...../.....

(İMZA)

Fidan PURAN

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

(1) Madde 6.1. Lisansüstü tezle ilgili patent başvurusu yapılması veya patent

alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmasını ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile Enstitünün uygun görüşü üzerine Üniversite Yönetim Kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince Enstitü tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve Enstitü Anabilim/Anasanat Dalının uygun görüşü üzerine Enstitü Yönetim Kurulu tarafından karar verilir.

